

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽIMTUMO
ĮSTATYMAS**

2015 m. d. Nr.
Vilnius

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir taikymas

1. Šis įstatymas nustato pagrindines užimtumo formas ir jų sistemą, darbo ieškančių asmenų užimtumo rėmimo sistemos teisinius pagrindus, jos tikslą, uždavinius, užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių subjektų funkcijas, darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo organizavimą ir finansavimą, atsakomybę už nelegalų darbą, užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimus, nedeklaruotą darbą ir nedeklaruotą savarankišką veiklą.

2. Šiuo įstatymu nustatytos darbo rinkos paslaugos ir užimtumo rėmimo priemonės taikomos:

1) Lietuvos Respublikos piliečiams, Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės piliečiams ir jų šeimos nariams, gyvenantiems Lietuvos Respublikoje;

2) Lietuvos Respublikos piliečiams, Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės piliečiams ir jų šeimos nariams, gyvenantiems kitoje Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybėje narėje, jeigu jų paskutinio darbdavio nuolatinė buveinė arba paskutinė savarankiškos veiklos vykdymo vieta buvo Lietuvos Respublikoje;

3) leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje turintiems užsieniečiams, kurie pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus atleidžiami nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti Lietuvos Respublikoje;

4) darbdaviams, kurių nuolatinė buveinė yra Lietuvos Respublikoje, ir darbdaviams fiziniams asmenims, kurie yra nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai.

3. Šio įstatymo nuostatos dėl konsultavimo paslaugų apie sezoninį darbą teikimo taikomos ir užsieniečiams, kurie atvyksta į Lietuvos Respubliką dirbti sezoninių darbų.

4. Atsakomybė už nelegalų darbą, užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimus, nedeklaruotą darbą ir nedeklaruotą savarankišką veiklą taikoma visiems asmenims, veikiantiems Lietuvos Respublikos teritorijoje.

5. Šio įstatymo nuostatos suderintos su Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, nuostatomis.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Užimtumas** – atlygintina arba neatlyginta teisėta fizinio asmens savarankiška, iš dalies savarankiška arba priklausoma veikla, kuria asmuo užsidirba pragyvenimo lėšų, taip pat veikla, kuria asmuo užsiima siekdamas įgyti darbinių ar profesinių įgūdžių, arba kita tęstinė veikla, kuria asmuo vykdo įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka.

2. **Užimtumo forma** – asmens veiklos, kurią vykdydamas asmuo yra laikomas užimtu, būdas.

3. **Užimtumo rėmimo politika** – darbo rinkos paslaugų, užimtumo rėmimo priemonių, kitų ekonominių ir socialinių priemonių, taikomų siekiant didinti darbo ieškančių asmenų užimtumą, mažinti nedarbą, švelninti neigiamas jo pasekmes, visuma.

4. **Užimtumo rėmimo sistema** – darbo ieškančių asmenų užimtumui remti taikomų teisinių, ekonominių, socialinių ir organizacinių priemonių sistema.

II SKYRIUS UŽIMTUMO FORMOS IR JŲ SISTEMA

3 straipsnis. Užimtas asmuo

1. Asmuo yra laikomas užimtu, jeigu jis užsiima bent viena šių užimtumo formų:
 - 1) dirba pagal darbo sutartį arba kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu;
 - 2) yra savarankiškai dirbantis asmuo;
 - 3) yra užimtas neatlygintiniame užimtume.
2. Asmenų užimtumo pagal kiekvieną iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų užimtumo formų ypatumus, kurių nereglamentuoja šis įstatymas, nustato specialūs įstatymai ir kiti teisės aktai.

4 straipsnis. Asmenys, dirbantys pagal darbo sutartis ir kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu

1. Asmuo yra laikomas dirbančiu, jeigu jis dirba pagal darbo sutartį ar kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu.
2. Darbo sutarties sąvoką, darbo sutarties sudarymo, vykdymo ir pasibaigimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos darbo kodeksas.
3. Kiti darbo santykiams prilyginti teisiniai santykiai yra šie santykiai:
 - 1) valstybės tarnybos santykiai, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas ir atitinkami tarnybos statutai;
 - 2) profesinės karo tarnybos santykiai, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas;
 - 3) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl valstybės politikų darbo, kurių ypatumus nustato specialūs įstatymai, išskyrus atvejus, kai savivaldybės tarybos nario pareigos atliekamos neatlygintinai;
 - 4) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl valstybės pareigūnų darbo, kurių ypatumus nustato specialūs įstatymai;
 - 5) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl teisėjų darbo, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos teismų įstatymas ir kiti įstatymai;
 - 6) diplomatinės tarnybos santykiai, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas ir kiti įstatymai;
 - 7) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl kriminalinės žvalgybos slaptųjų dalyvių darbo, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas;
 - 8) teisiniai santykiai dėl asmenų, deleguotų į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas, tarnybos santykių, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos asmenų delegavimo į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas įstatymas ir kiti įstatymai;
 - 9) teisiniai santykiai dėl asmenų, atlygintinai einančių narystės pagrindu renkamasias pareigas ar paskirtų į apygardų, apylinkių rinkimų, savivaldybių rinkimų, į miestų, rajonų referendumo komisijas, tarnybos santykių, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas, Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymas, Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą įstatymas, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas ir Lietuvos Respublikos referendumo įstatymas;

10) darbas, dirbamas teismo nuteistųjų Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse nustatyta tvarka.

4. Asmenų, dirbančių pagal darbo sutartį ar kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu, pajamų apmokestinimo ir valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

5. Asmenys, dirbantys kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu, Lietuvos Respublikos darbo kodekso nustatyta tvarka turi teisę steigti ir stoti į profesines sąjungas, dalyvauti kolektyvinėse derybose sudarant kolektyvines sutartis ir nagrinėjant jų kolektyvinius darbo ginčus dėl interesų pažeidimo. Šių teisių apribojimus ir įgyvendinimo sąlygas gali numatyti Lietuvos Respublikos įstatymai.

6. Asmenys, dirbantys kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu, turi teisę į saugias ir sveikas darbo sąlygas pagal Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymą, taip pat teisę į apsaugą nuo diskriminacijos pagal Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymą ir Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą.

5 straipsnis. Savarankiškai dirbantys asmenys

1. Savarankiškai dirbantis asmuo yra fizinis asmuo, kuris užsiima šia pagal savo pobūdį ir turinį neturinčia darbo santykiams ar kitiems darbo santykiams prilyginamiems teisiniams santykiams būdingo darbą atliekančio asmens pavaldumo asmeniui, kurio naudai yra atliekamas darbas, požymio veikla, kuriai yra būdingas tęstinumas laike ir (ar) vykdomos veiklos pasikartojamumas bei galimybė tokią veiklą vykdyti ateityje:

1) individualia veikla;

2) veikla įsteigus juridinį asmenį ar kitą organizacinę struktūrą arba vykdant veiklą, kitaip susijusią su veikla juridiniame asmenyje.

3) veikla pagal paslaugų kvitus teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitą įstatymo nustatyta tvarka.

2. Savarankiškai dirbantys asmenys, o įstatymų numatytais atvejais – ir jų šeimos nariai, turi teisę į apsaugą nuo diskriminacijos pagal Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymą ir Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą šiuose įstatymuose numatytais atvejais ir tvarka.

6 straipsnis. Individuali veikla

1. Individuali veikla yra ši savarankiška fizinio asmens veikla:

1) savarankiška kūryba, kuri yra susijusi su savarankiška kūriniais, kurie gali būti autorių teisių objektas, kūrimu ir turtinių teisių į savo sukurtus kūrinius perdavimu arba jų suteikimu;

2) veikla pagal laisvąją profesiją, kuria reikiamą kvalifikaciją turintys fiziniai asmenys verčiasi asmeniškai, atsakingai ir profesiniu atžvilgiu nepriklausomai, teikdami intelektines paslaugas klientams ir visuomenei, įskaitant teisinę, apskaitininko, auditoriaus, buhalterio, lobisto, finansų konsultanto, mokesčių konsultanto, architekto, inžinieriaus, dizainerio, psichologo, žurnalisto, maklerio, brokerio, įmonių bankroto administratoriaus, įmonių restruktūrizavimo administratoriaus ir panašią veiklą;

3) savarankiška sporto veikla, kuri yra susijusi su tam tikros fizinės ar protinės veiklos, grindžiamos tam tikromis taisyklėmis ir organizuojamos tam tikra specialiai šiai veiklai nustatyta forma, atlikimu, rengimusi varžyboms ir dalyvavimo varžybose veikla, išskyrus sporto veiklą pagal darbo sutartį dėl sportinės veiklos;

4) savarankiška atlikėjo veikla, kuri yra susijusi su atlikėjo rengimosi viešam pasirodymui ir dalyvavimo viešame pasirodyme veikla. Atlikėjais nelaikomi fiziniai asmenys, dalyvaujantys kuriant kūrinį arba rengiantis viešam pasirodymui, tačiau nedalyvaujantys kūrinį atliekant viešai ar viešai pasirodant;

5) savarankiška trenerio veikla, kai treneris nėra pasirašęs darbo sutarties su organizacija, kuri vykdo kūno kultūros ir sporto pratybas;

6) mokslinė ir kita panašaus pobūdžio savarankiška veikla, kuri nepatenka į veiklą pagal laisvąją profesiją;

7) kita savarankiška komercinė arba gamybinė veikla;

8) žemės ūkio veikla.

2. Asmuo užsiima individualia veikla įsiregistravęs mokesčių įstatymų nustatyta tvarka.

7 straipsnis. Veikla įsteigus juridinį asmenį ar kitą organizacinę struktūrą arba vykdant veiklą, kitaip susijusią su veikla juridiniame asmenyje

1. Asmuo pagal šį įstatymą yra užimtas, jeigu jis yra įsteigęs arba yra šios teisinės formos juridinio asmens dalyvis ar dalyvauja kitos organizacinės struktūros veikloje arba vykdo šią veiklą, kitaip susijusią su veikla juridiniame asmenyje:

1) yra individualios įmonės savininkas;

2) yra mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys;

3) yra partneris pagal jungtinės veiklos sutartį, išskyrus ūkininko ar žemės ūkio valdos partnerį;

4) yra juridinio asmens valdymo organo narys ir už šią savo veiklą gauna atlygį;

5) yra kooperatinės bendrovės narys, kuris vykdo ūkines operacijas su kooperatine bendrove;

6) yra šeimos dalyvis;

7) yra juridinio asmens dalyvis ir pagal įstatymus ir juridinio asmens steigimo dokumentus turi teisę į juridinio asmens pelno dalį.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų pajamų apmokestinimo ir valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

8 straipsnis. Individuali žemės ūkio veikla

1. Individuali žemės ūkio veikla – tai veikla, kurią vykdo fizinis asmuo teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs žemės ūkio valdą ar ūkininko ūkį.

2. Individualią žemės ūkio veiklą vykdančio asmens pajamų apmokestinimo ir valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

9 straipsnis. Neatlygintinas asmenų užimtumas

1. Asmuo, kuris vykdo šią neatlygintiną veiklą, yra laikomas užimtu:

1) stažuojasi, sudaręs stažuotės sutartį;

2) atlieka visuomenei naudingą veiklą;

3) atlieka darbą kaip darbo terapijos priemonę;

4) vykdo savanorišką veiklą;

5) atlieka praktiką, sudaręs savanoriškos praktikos sutartį;

6) atlieka praktiką, sudaręs profesinės veiklos praktikos sutartį;

7) profesinės adaptacijos periodu;

8) Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka asmeniui skyrus nuobaudą – viešuosius darbus;

9) Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nustatyta tvarka asmeniui skyrus bausmę – viešuosius darbus.

2. Asmenų, kurie dalyvauja neatlygintiniame užimtume valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

10 straipsnis. Savanoriška praktika

1. Asmenys iki 29 metų turi teisę sudaryti savanoriškos praktikos sutartis su įmonėmis, įstaigomis, organizacijomis ar kitomis organizacinėmis struktūromis (toliau – įmonė), kuriose atliekama savanoriška praktika.

2. Jaunesni kaip 18 metų asmenys turi teisę sudaryti savanoriškos praktikos sutartį, jeigu tam neprieštarauja vaiko atstovas pagal įstatymą.

3. Įmonė likus ne mažiau kaip 1 darbo dienai iki numatytos savanoriškos praktikos atlikimo pradžios ir per 3 darbo dienas po savanoriškos praktikos atlikimo pabaigos teisės aktų nustatyta tvarka informuoja Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba) teritorinį skyrių, vykdančią šiame straipsnyje nustatytų reikalavimų savanoriškos praktikos sutartims laikymosi kontrolę, apie savanoriškos praktikos pradžią ir pabaigą.

4. Šio straipsnio nustatyta tvarka savanorišką praktiką atliekantys asmenys yra draudžiami sveikatos bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu valstybės lėšomis Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

5. Asmuo tuo pačiu metu atlikti savanorišką praktiką gali ne daugiau kaip pagal vieną savanoriškos praktikos sutartį. Savanoriškos praktikos sutartis su ta pačia įmone gali būti sudaroma ne daugiau kaip vieną kartą.

6. Savanoriškos praktikos sutarčių skaičius įmonėje negali viršyti 10 procentų visų įmonės darbuotojų skaičiaus, o jeigu įmonėje yra mažiau kaip 10 darbuotojų, toje įmonėje negali būti sudaryta ir galioti daugiau kaip viena savanoriškos praktikos sutartis.

7. Savanorišką praktiką atliekančio asmens sudarytos savanoriškos praktikos sutarties terminas arba bendras to asmens sudarytų savanoriškos praktikos sutarčių terminas negali būti ilgesnis kaip 2 mėnesiai per kalendorinius metus.

8. Asmuo gali sudaryti savanoriškos praktikos sutartį ne daugiau kaip 3 kartus, o bendras jo sudarytų savanoriškos praktikos sutarčių terminas negali būti ilgesnis kaip 6 mėnesiai.

9. Savanoriška praktika yra neatlygintina.

10. Savanoriškos praktikos atlikimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

III SKYRIUS UŽIMTUMO RĖMIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS UŽIMTUMO RĖMIMO SISTEMA

11 straipsnis. Užimtumo rėmimo sistemos tikslas ir uždaviniai

1. Užimtumo rėmimo sistemos tikslas – siekti visiško gyventojų užimtumo, mažinti jų socialinę atskirtį ir stiprinti socialinę sanglaudą.

2. Užimtumo rėmimo sistemos uždaviniai:

1) derinti darbo pasiūlą ir paklausą, siekiant išlaikyti darbo rinkos pusiausvyrą;

2) didinti darbo ieškančių darbingo amžiaus asmenų užimtumo galimybes.

3. Užimtumo rėmimo sistemos uždaviniai ir užimtumo rėmimo priemonės įgyvendinami ir darbo rinkos paslaugos teikiamos vadovaujantis moterų ir vyrų lygių galimybių bei nediskriminavimo principais.

12 straipsnis. Darbo rinkos paslaugos, užimtumo rėmimo priemonės ir darbo rinkos stebėseną

1. Darbo rinkos paslaugos:
 - 1) laisvų darbo vietų ir darbo ieškančių asmenų registravimas;
 - 2) informavimas;
 - 3) konsultavimas;
 - 4) įsidarbinimo galimybių vertinimas;
 - 5) tarpininkavimas įdarbinant;
 - 6) individualios užimtumo veiklos planavimas.
2. Užimtumo rėmimo priemonės:
 - 1) aktyvios darbo rinkos politikos priemonės;
 - 2) užimtumo didinimo programos;
 - 3) dėl nedarbo negautų pajamų arba jų dalies kompensavimas.
3. Darbo rinkos stebėseną:
 - 1) darbo ieškančių asmenų ir laisvų darbo vietų apskaita, padėties darbo rinkoje vertinimas ir jos pokyčių prognozavimas;
 - 2) darbo rinkos paslaugų teikimo ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo ir efektyvumo vertinimas.

ANTRASIS SKIRSNIS

UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKĄ ĮGYVENDINANTYS SUBJEKTAI IR JŲ KOMPETENCIJA

13 straipsnis. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinantys subjektai

1. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendina:
 - 1) Lietuvos Respublikos Vyriausybė;
 - 2) Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos;
 - 3) Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Lietuvos darbo birža), teritorinės darbo biržos, kitos valstybės institucijos ir įstaigos;
 - 4) savivaldybių institucijos ir įstaigos;
 - 5) kiti juridiniai ir fiziniai asmenys.
2. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios institucijos, nurodytos šio straipsnio 1 dalyje, užimtumo rėmimo politiką įgyvendina, konsultuodamosi su socialiniais partneriais.
3. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios institucijos ir įstaigos, nurodytos šio straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose, darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo efektyvumą vertina, atlikdamos darbo ieškančių asmenų, darbdavių apklausas, statistinių duomenų analizes, organizuodamos mokslinius tyrimus, ir šio vertinimo rezultatus skelbia viešai.

14 straipsnis. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kompetencija

Lietuvos Respublikos Vyriausybė:

- 1) teikia Lietuvos Respublikos Seimui užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą reglamentuojančių įstatymų projektus;
- 2) tvirtina valstybės užimtumo rėmimo programas ir priima nutarimus, būtinus užimtumo rėmimui užtikrinti;
- 3) koordinuoja ministerijų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų veiklą užimtumui remti.

15 straipsnis. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kitų ministerijų kompetencija

1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija:

- 1) teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo;
 - 2) koordinuoja, analizuoja ir vertina užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą pagal Europos Sąjungos užimtumo strategiją;
 - 3) organizuoja ir finansuoja užimtumo rėmimo priemonių ir darbo rinkos paslaugų įgyvendinimą;
 - 4) dalyvauja formuojant žmogiškųjų išteklių plėtros politiką;
 - 5) nustato darbo rinkos paslaugų teikimo, užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo, darbo rinkos stebėsenos sąlygas ir tvarką;
 - 6) atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas užimtumo rėmimo funkcijas.
2. Kitos ministerijos šio įstatymo nustatytas darbo rinkos paslaugas teikia ir užimtumo rėmimo sistemos tikslą, uždavinius ir užimtumo rėmimo priemones pagal savo kompetenciją įgyvendina vykdydamos įstatymų ir kitų teisės aktų joms pavestos valdymo srities funkcijas bei veiklą Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšoms panaudoti.

16 straipsnis. Lietuvos darbo biržos, teritorinių darbų biržų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų kompetencija

1. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendina Lietuvos darbo birža ir teritorinės darbo biržos.
2. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos yra juridiniai asmenys, turintys sąskaitų banke, antspaudus ir savo simboliką.
3. Lietuvos darbo birža:
 - 1) organizuoja teritorinių darbų biržų veiklą ir kontroliuoja, kaip jos teikia darbo rinkos paslaugas ir įgyvendina aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir užimtumo didinimo programas;
 - 2) nustato darbo ieškančių asmenų dalyvavimo aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse atrankos kriterijus ir tvarką bei darbdavių, pageidaujančių įgyvendinti aktyvios darbo rinkos politikos priemones, atrankos kriterijus ir tvarką;
 - 3) vykdo šalies darbo rinkos ir įsitvirtinimo joje stebėseną;
 - 4) kartu su savivaldybių institucijomis, socialiniais partneriais svarsto ir teikia pasiūlymus dėl priemonių užimtumo problemoms spręsti;
 - 5) suteikia socialinės įmonės statusą ir teikia valstybės pagalbą socialinėms įmonėms Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka;
 - 6) organizuoja, kad būtų įgyvendintos užimtumo ir socialinės garantijos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės atleidžiamiesiems darbuotojams Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka;
 - 7) organizuoja ir koordinuoja profesinės reabilitacijos paslaugų teikimą Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka;
 - 8) išduoda leidimus dirbti Lietuvos Respublikoje ir priima sprendimus Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka;
 - 9) suderinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, steigia, likviduoja ar reorganizuoja teritorines darbo biržas, koordinuoja, kontroliuoja jų veiklą ir jai metodiškai vadovauja;
 - 10) atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas funkcijas.
4. Teritorinė darbo birža:
 - 1) teikia šiame įstatyme nustatytas darbo rinkos paslaugas ir įgyvendina šiame įstatyme nustatytas aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir užimtumo didinimo programas;
 - 2) vykdo jai priskirtos teritorijos darbo rinkos ir įsitvirtinimo joje stebėseną;
 - 3) registruoja jai priskirtose teritorijose veikiančių įmonių grupės darbuotojų atleidimus;

4) rengia ir, suderinusios su Lietuvos darbo birža, tvirtina planuojamų įgyvendinti einamaisiais biudžetinais metais aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo programas ir viešai jas paskelbia;

5) atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas funkcijas.

5. Kitos valstybės institucijos dalyvauja, siekiant šio įstatymo nustatyto užimtumo rėmimo sistemos tikslo, įgyvendinant uždavinius ir užimtumo rėmimo priemones, vadovaudamosi šiuo įstatymu ir kitais teisės aktais.

17 straipsnis. Savivaldybių institucijų ir įstaigų kompetencija

Savivaldybių institucijos ir įstaigos dalyvauja įgyvendinant šio įstatymo 47, 48 ir 49 straipsniuose nustatytas užimtumo rėmimo priemones bei rengia ir įgyvendina šio įstatymo 50 straipsnyje nustatytas užimtumo didinimo programas.

18 straipsnis. Socialiniai partneriai

1. Socialiniai partneriai, įgyvendinant užimtumo rėmimo politiką, savo interesams atstovauja dalyvaudami Lietuvos Respublikos trišalės tarybos ir trišalių tarybų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų veikloje.

2. Trišalės tarybos (komitetai, komisijos) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų svarsto ir teikia pasiūlymus dėl įstaigų prioritetinių veiklos kryptių nustatymo, užimtumo rėmimo programų rengimo tikslingumo, darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo, veiklos efektyvumo didinimo.

3. Trišalės tarybos (komitetai, komisijos) gali būti nuolatinės arba sudaromos atskiriems užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo klausimams spręsti.

4. Trišalių tarybų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

19 straipsnis. Nevyriausybinės organizacijos, kitos organizacijos ir vietos bendruomenės atstovai

Nevyriausybinės organizacijos, kitos organizacijos ir vietos bendruomenės atstovai, atstovaujantys darbo ieškančių asmenų grupių interesams, gali dalyvauti patariamojo balso teise trišalių tarybų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų ir teikti užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms institucijoms pasiūlymus darbo ieškančių asmenų užimtumo klausimams spręsti.

TREČIASIS SKIRSNIS SUBJEKTAI, KURIEMS TAIKOMOS DARBO RINKOS PASLAUGOS IR UŽIMTUMO RĖMIMO PRIEMONĖS

20 straipsnis. Asmenys, kuriems taikomos šiuo įstatymu nustatytos darbo rinkos paslaugos ir užimtumo rėmimo priemonės

1. Šiuo įstatymu nustatytos darbo rinkos paslaugos teikiamos šiems asmenims:

- 1) nedirbantiems asmenims;
- 2) asmenims, dirbantiems pagal darbo sutartį ar kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu;
- 3) savarankiškai dirbantiems asmenims;
- 4) nedarbingiems asmenims;
- 5) darbdaviams.

2. Šiuo įstatymu nustatytos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės ir užimtumo didinimo programos taikomos šiems darbo ieškantiems asmenims:

- 1) bedarbiams;

2) nedarbingiems asmenims.

3. Teisę į dėl nedarbo negautų pajamų arba jų dalies kompensavimą įgyja nedarbo socialiniu draudimu apdrausti asmenys Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatytais sąlygomis ir tvarka.

21 straipsnis. Nedirbantys asmenys

Nedirbantis asmuo yra asmuo, kuris atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

- 1) yra bedarbis;
- 2) yra užimtas tik neatlygintiname užimtume;
- 3) nėra užimtas asmuo;

22 straipsnis. Bedarbiai ir kiti darbo ieškantys asmenys

1. Bedarbis yra asmuo, kuris atitinka visas šias sąlygas:

1) nedirba pagal darbo sutartį ar nėra kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių subjektas;

2) nėra savarankiškai dirbantis asmuo, išskyrus asmenį, vykdantį šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nurodytą veiklą pagal paslaugų kvitus teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas ir asmenį, kuris yra individualios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos, kuri laikinai nevykdo veiklos ir apie tai yra informavusi mokesčių administratorių centrinio mokesčių administratoriaus nustatyta tvarka, savininkas arba mažosios bendrijos narys, ar tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys, arba Juridinių asmenų registre suteiktą likviduojamos ar bankrutuojančios individualios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos statusą turinčios individualios įmonės savininkas ar mažosios bendrijos narys, ar tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys;

3) yra asmuo nuo 16 metų iki Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo nustatyto senatvės pensijos amžiaus;

4) yra asmuo, pagal Lietuvos Respublikos darbo kodeksą galintis būti darbuotoju, išskyrus asmenį, Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo nustatyta tvarka pripažintą nedarbingu;

5) nesimoko pagal bendrojo ugdymo arba pagal formaliojo profesinio mokymo programas, išskyrus asmenis, besimokančius pagal suaugusiųjų pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas, ar asmenis, besimokančius pagal formaliojo profesinio mokymo programas savo lėšomis, arba nestudijuoja aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės formos studijų programas;

6) tiek savarankiškai, tiek ir naudodamasis teritorinės darbo biržos teikiamomis darbo rinkos paslaugomis ieško darbo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

2. Asmuo, kuris yra užimtas neatlygintiniame užimtume, tačiau atitinka šio straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas, turi teisę įgyti bedarbio statusą.

3. Asmuo, kuris atitinka šio straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytus kriterijus, bedarbio statusą įgyja nuo jo įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka momento.

4. Darbo ieškantis asmuo, neatitinkantis šio straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytų kriterijų, teritorinėje darbo biržoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka gali būti registruotas vienu iš šių statusų:

- 1) užimto asmens;
- 2) pensinio amžiaus asmens;
- 3) nedarbingo asmens;
- 4) besimokančio asmens.

5. Asmenų, kurių bedarbio statusas panaikintas, registracija teritorinėje darbo biržoje panaikinama nuo bedarbio statuso netekimo dienos, išskyrus šio įstatymo 24 straipsnio 5 dalies 1–4

punktuose nurodytas aplinkybes, kurioms atsiradus registracija teritorinėje darbo biržoje tęsiama asmens prašymu.

6. Asmenys, kurių bedarbio statusas panaikintas dėl šio įstatymo 24 straipsnio 5 dalies 5–8 punktuose nurodytų aplinkybių, pakartotinai teritorinėje darbo biržoje gali registruotis ne anksčiau kaip po 6 mėnesių nuo bedarbio statuso panaikinimo dienos.

7. Asmenims, nurodytiems šio straipsnio 4 dalyje, ilgiau kaip 3 mėnesius nesinaudojantiems darbo rinkos paslaugomis, registracija teritorinėje darbo biržoje nutraukiama ir šie asmenys pakartotinai teritorinėje darbo biržoje gali registruotis ne anksčiau kaip po 6 mėnesių nuo registracijos nutraukimo dienos.

23 straipsnis. Bedarbių grupės

1. Teritorinė darbo birža, atsižvelgdama į šio įstatymo 29 straipsnyje nustatyto įsidarbinimo galimybių vertinimo rezultatus, įregistruotą bedarbį priskiria didelių, vidutinių ar ribotų įsidarbinimo galimybių grupei.

2. Bedarbių priskyrimo šio straipsnio 1 dalyje nurodytoms bedarbių grupėms kriterijus ir užimtumo rėmimo priemonių jiems siūlymo sąlygas bei tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

24 straipsnis. Bedarbio statuso sustabdymo, atstatymo ir panaikinimo pagrindai

1. Darbo ieškantiems asmenims, atitinkantiems bedarbio apibrėžime nurodytas sąlygas, suteikiamas bedarbio statusas.

2. Bedarbio statusas sustabdomas laikotarpiu, kai:

1) bedarbis dalyvauja paramos mokymuisi, remiamojo įdarbinimo priemonėse, išskyrus įdarbinimą pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus;

2) atsiranda terminuoti darbo santykiai ar kiti darbo santykiams prilyginti teisiniai santykiai arba bedarbis pradeda individualią veiklą ir ją vykdo ne ilgiau kaip 6 mėnesius;

3) bedarbis atlieka privalomąją pradinę karo tarnybą arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą arba bedarbis, kuris yra karys savanoris, kitas aktyviojo rezervo karys ar parengtojo rezervo karys, pašaukiamas į pratybas, mokymus ar vykdyti tarnybos užduočių, kai už tarnybos dienas jam mokamas atlyginimas;

4) bedarbis dalyvauja psichologinės socialinės reabilitacijos priemonėse, aktyvinimo ir socializacijos projektuose ar programose.

3. Asmenims, kurių bedarbio statusas sustabdytas, neteikiamos įsidarbinimo galimybių vertinimo, tarpininkavimo įdarbinant ir individualios užimtumo veiklos planavimo paslaugos.

4. Bedarbio statusas atstatomas išnykus šio straipsnio 2 dalyje nurodytoms aplinkybėms.

5. Bedarbio statusas panaikinamas, atsiradus vienai iš šių aplinkybių:

1) atsiranda neterminuoti arba ilgesnės kaip 6 mėnesių trukmės terminuoti darbo santykiai ar kiti darbo santykiams prilyginti teisiniai santykiai arba bedarbis pradeda vykdyti individualią veiklą ilgesnį kaip 6 mėnesių laikotarpį, arba įsteigia individualią įmonę, tampa mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos nariu arba atnaujiną individualiosios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos veiklą, kuri buvo laikinai nevykdoma, arba kitaip pradeda vykdyti šio įstatymo 7 straipsnyje nurodytą veiklą įsteigus juridinį asmenį ar kitą organizacinę struktūrą arba veiklą, kitaip susijusią su veikla juridiniame asmenyje;

2) bedarbis įregistruoja ūkininko ūkį Ūkininkų ūkių registre arba tampa ūkininko partneriu ar žemės ūkio veiklos subjektu;

3) bedarbis sukanka senatvės pensijos amžių, nustatytą Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme, arba pripažįstamas nedarbingu;

4) bedarbis pradeda mokytis pagal bendrojo ugdymo arba formaliojo profesinio mokymo programas, išskyrus bedarbius, besimokančius pagal suaugusiųjų pradinio, pagrindinio, vidurinio

ugdymo programas, ar bedarbius, besimokančius pagal formaliojo profesinio mokymo programas savo lėšomis, arba studijuoti aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės formos studijų programas;

5) bedarbis be svarbių priežasčių atsisako siūlomo šio įstatymo 30 straipsnio 2 dalyje nurodyto tinkamo darbo arba sudaryti individualų užimtumo veiklos planą, arba dalyvauti individualiame užimtumo veiklos plane numatytose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, užimtumo didinimo programose ar naudotis šiame plane numatytais darbo rinkos paslaugomis;

6) bedarbis be svarbių priežasčių neatvyksta į teritorinę darbo biržą nustatytu laiku priimti pasiūlymo dirbti arba sudaryti individualaus užimtumo veiklos plano, arba dalyvauti individualiame užimtumo veiklos plane numatytose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, užimtumo didinimo programose ar naudotis šiame plane numatytais darbo rinkos paslaugomis;

7) be svarbių priežasčių nutraukiamas dalyvavimas paramos mokymuisi ar remiamojo įdarbinimo, išskyrus įdarbinimą pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus, priemonėse, arba bedarbis po profesinio mokymo be svarbių priežasčių atsisako įsidarbinti ar dirbti savarankiškai pagal įgytą ar patobulintą kvalifikaciją arba (ir) įgytą kompetenciją arba nutraukia darbo sutartį ar savarankišką veiklą per 6 mėnesius nuo įsidarbinimo ar veiklos pradžios dienos;

8) pakartotinai per 12 mėnesių laikotarpį iš nelegalaus darbo, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos individualios veiklos kontrolę ir prevenciją vykdančių ar kitų institucijų gaunama informacija apie bedarbio nelegaliai gautas ar gaunamas pajamas ir (ar) nelegalų darbą, neteisėtą veiklą, susijusią su pajamų gavimu;

9) pasibaigia bedarbio leidimo gyventi Lietuvos Respublikoje galiojimas;

10) įsiteisėja teismo sprendimas, nutartis arba teismo nuosprendis, pagal kurį bedarbiui paskiriama bausmė, administracinė nuobauda arba jam pritaikomos poveikio, procesinės prievartos ar priverčiamosios medicinos priemonės, dėl kurių pobūdžio jis negali dirbti ir (ar) teritorinėje darbo biržoje tęsti darbo paieškos;

11) bedarbis teisės aktų nustatyta tvarka deklaruoja išvykimą iš Lietuvos Respublikos, išskyrus Europos Sąjungos reglamentuose dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo numatytą laikotarpį, kuriuo mokama asmens nedarbo socialinio draudimo išmoka;

12) gaunamas bedarbio prašymas nutraukti jo registraciją teritorinėje darbo biržoje;

13) bedarbis miršta.

6. Svarbios priežastys, dėl kurių bedarbio statusas nėra panaikinamas atsiradus šio straipsnio 5 dalies 5 punkte nurodytoms aplinkybėms, yra šios:

1) liga, sužalojimas, nėštumas, likus 70 kalendorinių dienų iki gimdymo, gimdymas ir 56 kalendorinės dienos po gimdymo (komplikuoto gimdymo atveju arba gimus dviem ir daugiau vaikų – 70 kalendorinių dienų);

2) teritorinės darbo biržos aptarnaujamoje teritorijoje paskelbta epidemija;

3) atliekant savanorišką praktiką.

7. Svarbios priežastys, dėl kurių bedarbio statusas nėra panaikinamas atsiradus šio straipsnio 5 dalies 6 punkte nurodytoms aplinkybėms, yra šios:

1) stichinė nelaimė arba nelaimingas atsitikimas;

2) artimųjų giminaičių (tėvų ir vaikų, senelių ir vaikų, brolių ir seserų), sutuoktinio, sugyventinio, įtėvių, įvaikių mirtis;

3) vaiko iki 14 metų liga, šeimos narių priežiūra ar slaugymas;

4) pranešimas ar šaukimas bedarbiui vyksti į teismą arba teisėsaugos ar kontrolės (priežiūros) funkcijas atliekančias institucijas ar įstaigas, laisvės atėmimas dėl administracinio arešto, sulaikymo, suėmimo;

5) šio straipsnio 6 dalyje nurodytos priežastys.

8. Svarbios priežastys, dėl kurių bedarbio statusas nėra panaikinamas atsiradus šio straipsnio 5 dalies 7 punkte nurodytoms aplinkybėms, yra šios:

1) liga, sužalojimas, nėštumas, likus 70 kalendorinių dienų iki gimdymo, gimdymas ir 56 kalendorinės dienos po gimdymo (komplikuoto gimdymo atveju arba gimus dviem ir daugiau vaikų – 70 kalendorinių dienų);

2) Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo nustatytų pareigų vykdymas.

25 straipsnis. Darbo rinkoje papildomai remiami asmenys

Darbo rinkoje papildomai remiamais laikomi šie asmenys:

1) darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas iki 25 procentų darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis;

2) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 30–40 procentų darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis;

3) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 45–55 procentų darbingumo lygis arba lengvas neįgalumo lygis;

4) nekvalifikuoti bedarbiai, kurie nėra įgiję jokios profesinės kvalifikacijos arba jų užsienyje įgyta profesinė kvalifikacija nėra pripažinta įstatymų nustatyta tvarka, taip pat bedarbiai, kurie neturi jokios neformaliu būdu įgytos kompetencijos, pripažintos įstatymų nustatyta tvarka;

5) ilgalaikiai bedarbiai iki 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 6 mėnesius, ir ilgalaikiai bedarbiai nuo 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 12 mėnesių, skaičiuojant nuo įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje dienos;

6) vyresni kaip 50 metų bedarbiai;

7) turintys teisę į papildomas užimtumo garantijas pagal Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymą;

8) bedarbiai iki 29 metų;

9) pirmą kartą pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją darbo veiklą pradedantys bedarbiai.

KETVIRTASIS SKIRSNIS DARBO RINKOS PASLAUGOS

26 straipsnis. Laisvų darbo vietų ir darbo ieškančių asmenų registravimo paslaugos

1. Ieškantys darbuotojų darbdaviai informuoja teritorines darbo biržas apie laisvas darbo vietas, darbo funkcijas ir darbo pobūdį, darbo apmokėjimo ir kitas sąlygas bei pretendentams įsidarbinti keliamus kvalifikacinius reikalavimus. Teritorinės darbo biržos registruoja laisvas darbo vietas ir jas skelbia viešai.

2. Teritorinės darbo biržos Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka registruoja darbo ieškančius asmenis, priskiria teritorinėse darbo biržose registruotus bedarbius atitinkamai bedarbių grupei, tvarko darbo ieškančių asmenų ir dalyvaujančių aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse asmenų apskaitą.

27 straipsnis. Informavimo paslaugos

1. Informavimo paslaugos teikiamos siekiant padėti darbo ieškantiems asmenims susirasti darbą ar įgyti paklausią darbo rinkoje kvalifikaciją ar kompetencijas, reikalingas įsidarbinti, o darbdaviams – susirasti tinkamų darbuotojų.

2. Informavimo paslaugas sudaro:

1) informavimas apie užimtumo rėmimo priemonės ir darbo rinkos paslaugas;

2) profesinis informavimas.

3. Informuojant apie darbo rinkos paslaugų teikimą ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą:

1) darbo ieškantys asmenys yra supažindinami su darbo rinkos paslaugomis ir užimtumo rėmimo priemonėmis bei dalyvavimo jose sąlygomis;

2) darbdaviams yra teikiama informacija apie užimtumo rėmimo priemones bei jų įgyvendinimo sąlygas ir tvarką, teritorinėse darbo biržose registruotų asmenų kvalifikaciją ir kompetencijas, sąlygas, kuriomis bedarbiai gali įgyti darbdaviams reikiamą kvalifikaciją ir kompetencijas, taip pat darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų rėmimą įdarbinant ar kuriant jiems darbo vietas.

4. Teikiant profesinio informavimo paslaugą, darbo ieškantys asmenys informuojami apie laisvas darbo vietas, darbo paiešką, profesinį mokymą, studijas, kvalifikacijų paklausą ir jų poreikių prognozes, profesijos pasirinkimą, keliamus reikalavimus.

28 straipsnis. Konsultavimo paslaugos

1. Konsultavimo paslaugos teikiamos siekiant padidinti darbo ieškančių asmenų motyvaciją įsidarbinti ar mokytis, patarti dėl darbo pakeitimo, padėti jiems pasirinkti profesiją ar planuoti karjerą, atsižvelgiant į asmenines savybes ir darbo rinkos poreikius.

2. Konsultavimo paslaugas siekiant užimtumo sudaro:

- 1) profesinis konsultavimas;
- 2) profesinės karjeros planavimas;
- 3) psichologinis konsultavimas.

3. Teikiant profesinio konsultavimo paslaugą, skirtą darbo ieškančio asmens profesiniam apsisprendimui, padedama darbo ieškantiems asmenims įvertinti savo gebėjimus ir asmenines savybes bei, pasirenkant tam tikrą profesiją ar persikvalifikuojant, jie motyvuojami mokytis, dirbti ar dalyvauti socialinės ir profesinės reabilitacijos priemonėse.

4. Teikiant profesinės karjeros planavimo paslaugą, skirtą darbo ieškantiems asmenims suteikti karjeros valdymo kompetencijas, suteikiamos žinios ir praktiniai įgūdžiai, padedantys priimti informacija paremtus sprendimus konkurencingumui darbo rinkoje palaikyti bei prisiimti asmeninę atsakomybę už savo profesinę karjerą.

5. Teikiant psichologinio konsultavimo paslaugą, padedama darbo ieškantiems asmenims spręsti emocines, asmenybės ir bendravimo problemas, sudarančias kliūtis jų užimtumui.

6. Teritorinės darbo biržos, teikdamos psichologinio konsultavimo paslaugas, teisės aktų nustatyta tvarka gali pasitelkti trečiuosius asmenis. Psichologinio konsultavimo paslaugų valdymo, teikimo, skyrimo ir gavimo sąlygas apibrėžia Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas ir kiti teisės aktai.

29 straipsnis. Įsidarbinimo galimybių vertinimo paslaugos

1. Teritorinė darbo birža, įregistravusi darbo ieškančią asmenį ir suteikusi jam bedarbio statusą, atlieka šio bedarbio įsidarbinimo galimybių vertinimą, kurio tikslas – identifikuoti ir parinkti bedarbiams tas darbo rinkos paslaugas ir (ar) aktyvios darbo rinkos politikos priemones, kurios yra tinkamos tam bedarbiui atsižvelgiant į jo turimą kvalifikaciją ir (ar) kompetenciją, darbo patirtį, nedarbo laikotarpį, sveikatos būklę ir kitas aplinkybes, darančias įtakos bedarbio įsidarbinimo galimybėms.

2. Atsižvelgiant į bedarbio įsidarbinimo galimybių vertinimo rezultatus, teritorinė darbo birža priskiria bedarbį vienai iš šio įstatymo 23 straipsnyje nurodytų bedarbių grupių.

30 straipsnis. Tarpininkavimo įdarbinant paslaugos

1. Tarpininkavimo įdarbinant paslaugos teikiamos siekiant padėti darbo ieškantiems asmenims susirasti tinkamą darbą, o darbdaviams – tinkamų darbuotojų.

2. Tinkamas darbas yra darbas, kuris atitinka visus šiuos požymius:

1) atitinka darbo ieškančio asmens kvalifikaciją ir (ar) kompetenciją ir (ar) turimą darbo patirtį;

2) teritorinė darbo birža Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka nėra gavusi oficialios informacijos apie su asmens sveikata ar su kitomis aplinkybėmis susijusius apribojimus dirbti siūlomą darbą;

3) kelionės išlaidos iš gyvenamosios vietos iki darbo vietos nesudaro daugiau kaip 15 procentų asmens neto mėnesinio darbo užmokesčio.

3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas tinkamas darbuotojas yra asmuo, įgijęs tam tikrą kvalifikaciją ir (ar) kompetenciją ir (ar) turintis reikiamą darbo patirtį ir atitinkantis nustatytus reikalavimus konkrečiam darbui atlikti (pareigoms eiti).

4. Tarpininkavimo įdarbinant paslaugas darbo ieškantiems asmenims nemokamai teikia:

1) teritorinės darbo biržos;

2) Lietuvos Respublikoje įsteigtas juridinis asmuo ar jo filialai, kurių steigimo dokumentuose nurodytas veiklos tikslas – tarpininkavimo įdarbinant paslaugų teikimas;

3) valstybėje narėje įsteigtas juridinis asmuo ar kita organizacija, ar jo filialai, įsteigti Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje narėje, kuriems tokia teisė suteikta pagal tos valstybės narės teisės aktus;

4) Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės narės pilietis, kitas fizinis asmuo, kuris naudojasi Europos Sąjungos teisės aktuose jam suteiktomis judėjimo valstybėse narėse teisėmis ir verčiasi šia veikla.

5. Šio straipsnio 4 dalies 2, 3 ir 4 punktuose nurodyti asmenys turi teikti Lietuvos darbo biržai jos nustatyta tvarka ir terminais informaciją apie savo statusą ir veiklą, fiziniams asmenims suteiktas tarpininkavimo įdarbinant paslaugas.

31 straipsnis. Individualios užimtumo veiklos planavimo paslaugos

1. Bedarbiams, įsiregistravusiems teritorinėse darbo biržose, sudaromi individualūs užimtumo veiklos planai. Šiuose planuose nurodomi bedarbio ir teritorinės darbo biržos įsipareigojimai dėl darbo rinkos paslaugų bedarbiui teikimo, aktyvios darbo rinkos politikos priemonių ir užimtumo didinimo programų įgyvendinimo bei bedarbio atsiskaitymo už savarankišką darbo paiešką tvarka.

2. Teritorinė darbo birža bedarbiams, prieš siūlydama jiems dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ar užimtumo didinimo programose, gali priimti sprendimą dėl vienos iš šių paslaugų teikimo:

1) psichologinio konsultavimo;

2) nukreipimo pas savivaldybės socialinį darbuotoją dėl socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugoms poreikio nustatymo.

PENKTASIS SKIRSNIS DARBO RINKOS STEBĖSENA

32 straipsnis. Darbo ieškančių asmenų ir laisvų darbo vietų apskaita, padėties darbo rinkoje vertinimas ir jos pokyčių prognozavimas

1. Lietuvos darbo birža, atlikdama šalies darbo rinkos stebėseną, o teritorinės darbo biržos – joms priskirtų teritorijų darbo rinkos stebėseną, teisės aktų nustatyta tvarka vykdo darbo ieškančių asmenų bei laisvų darbo vietų apskaitą ir rengia padėties darbo rinkoje vertinimo ataskaitas bei darbo rinkos prognozes ir jas skelbia viešai.

2. Padėties darbo rinkoje vertinimas ir jos pokyčių prognozavimas atliekamas pagal:

1) statistinius duomenis apie teritorinėje darbo biržoje registruotus ir į apskaitą įtrauktus darbo ieškančius asmenis, laisvas darbo vietas ir jų kitimo tendencijas;

2) darbdavių apklausas darbo jėgos poreikiui nustatyti;

3) šalies ūkio būklę ir vystymosi prognozes;

4) darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių gyvendinimo efektyvumo rezultatus;

5) kvalifikacijų ir kvalifikuotų specialistų poreikio prognozę;

6) Lietuvos statistikos departamento renkamus darbo rinkos statistinius duomenis;

7) mokslinių tyrimų rezultatus.

33 straipsnis. Darbo rinkos paslaugų teikimo ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo efektyvumo vertinimas

1. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos darbo rinkos paslaugų teikimo ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo efektyvumą vertina atlikdamos darbo ieškančių asmenų, darbdavių apklausas, statistinių duomenų analizes, darbo ieškančių asmenų, dalyvavusių aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, įsitvirtinimo darbo rinkoje stebėseną, organizuodamos mokslinius tyrimus.

2. Darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo efektyvumo vertinimo rezultatai skelbiami viešai.

34 straipsnis. Darbo rinkos stebėsenos rezultatų naudojimas

Darbo rinkos stebėsenos rezultatai naudojami:

1) užimtumo rėmimo, švietimo ir profesinio mokymo, ekonominei, socialinei ir regioninei politikai formuoti ir įgyvendinti;

2) lėšų, reikalingų darbo rinkos paslaugoms ir užimtumo rėmimo priemonėms finansuoti, poreikiui nustatyti;

3) užimtumo rėmimo projektams rengti ir Europos Sąjungos struktūrinių ir kitų fondų lėšoms panaudoti;

4) užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų veiklai vertinti.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS UŽIMTUMO RĖMIMO PRIEMONĖS

35 straipsnis. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

1. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės yra šios priemonės, kuriomis siekiama padėti darbo ieškantiems asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir derinti darbo pasiūlą ir paklausą:

1) parama mokymuisi;

2) parama judumui;

3) remiamasis įdarbinimas;

4) parama darbo vietoms steigti.

2. Teritorinė darbo birža, siūsdama asmenis dalyvauti konkrečiose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, jas turi parinkti ir asmenis siųsti į tai tikslinei grupei, kuriai pagal šį įstatymą yra priskirtas asmuo, taikomas aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, laikantis aktyvios darbo rinkos politikos priemonių atitinkamai bedarbių grupei skyrimo prioritetų, nustatytų Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos.

36 straipsnis. Parama mokymuisi

1. Paramos mokymuisi priemonės:

1) profesinis mokymas;

2) įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį;

3) stažuotė.

2. Paramą mokymuisi reglamentuoja šis įstatymas, Lietuvos Respublikos darbo kodeksas, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas ir Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas.

3. Paramos mokymuisi tikslas – padėti bedarbiams įgyti kvalifikaciją, tobulinti turimą kvalifikaciją, įgyti kompetencijų pagal formaliojo profesinio mokymo programas, įtrauktas į Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą, neformaliojo profesinio mokymo programas ar neformaliojo švietimo būdu ar jas tobulinti arba (ir) įgyti kitų darbinių gebėjimų, jeigu to reikia norint įsidarbinti į laisvas darbo vietas ar pradėti dirbti savarankiškai.

37 straipsnis. Profesinis mokymas

1. Bedarbių profesinis mokymas organizuojamas pagal trišalėje arba dvišalėje sutartyje numatytas sąlygas. Trišalė sutartis sudaroma tarp teritorinės darbo biržos, darbdavio, kuris įdarbina bedarbį, ir bedarbio, kuris įsidarbina į laisvą darbo vietą. Dvišalė sutartis, siunčiant bedarbius mokytis pagal teisės aktų nustatyta tvarka Lietuvos darbo biržos atliktomis darbo rinkos prognozėmis nustatytų paklausių profesijų profesinio mokymo programas arba norint pradėti dirbti pačių bedarbių susirastose darbo vietose ar dirbti savarankiškai, sudaroma tarp teritorinės darbo biržos ir bedarbio.

2. Teritorinė darbo birža šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sutarčių pagrindu bedarbiui išduoda dokumentą, kuriuo įsipareigoja sumokėti bedarbio pasirinktam profesinio mokymo teikėjui nurodytą pinigų sumą už suteiktą profesinį mokymą.

3. Bedarbių profesinis mokymas vykdomas profesinio mokymo teikėjo, kurį pasirenka pats bedarbis, o esant sudarytai trišalei sutarčiai – suderinęs su darbdaviu. Tarp pasirinkto profesinio mokymo teikėjo ir bedarbio, vadovaujantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytomis sutartimis, sudaroma profesinio mokymo sutartis. Profesinio mokymo teikėjas, su bedarbiu sudaręs šioje dalyje nurodytą sutartį, kas mėnesį teritorinei darbo biržai teikia informaciją apie bedarbio mokymo programos lankomumą.

4. Profesinis mokymas pagal programas, kurios suteikia kvalifikaciją darbui pasitelkiant technologijas ir nėra įtrauktos į Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą, gali būti organizuojamas ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse pagal šių valstybių galiojančius teisės aktus, įgyvendinant projektus, finansuojamus iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų.

5. Bedarbio profesinis mokymas gali būti finansuojamas iš šių šaltinių:

- 1) Užimtumo fondo lėšų;
- 2) valstybės biudžeto lėšų;
- 3) Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų;
- 4) darbdavių lėšų;
- 5) kitų šaltinių.

6. Bedarbiui bendrai skiriama lėšų suma iš šio straipsnio 5 dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų šaltinių negali viršyti 6 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių kvalifikacijai įgyti ir 3 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių kvalifikacijai tobulinti ar kompetencijai įgyti. Į šias lėšas neįskaičiuojamos išlaidos, numatytos šio straipsnio 13 dalies 2, 3, 4 ir 5 punktuose. Lėšų nustatymo, skyrimo ir panaudojimo kontrolės tvarką, dokumentų tipines formas nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

7. Bedarbiams per visą profesinio mokymosi laikotarpį kartą per mėnesį mokama stipendija. Stipendija apskaičiuojama taip: 0,6 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos padalijama iš to mėnesio profesinio mokymo valandų skaičiaus ir gautas rezultatas padauginamas iš lankytų valandų skaičiaus. Bedarbiui, kuriam priklauso nedarbo socialinio draudimo išmoka, jo pasirinkimu vietoj šioje dalyje nustatyta tvarka apskaičiuojamos mokymo stipendijos gali būti mokama nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžio mokymo stipendija. Nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžio mokymo stipendija apskaičiuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymu. Pasibaigus nedarbo socialinio draudimo išmokos mokėjimo terminui, likusį profesinio mokymo laikotarpį bedarbiui mokama 0,5

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio mokymo stipendija.

8. Kelionės, apgyvendinimo, privalomojo sveikatos tikrinimo ir skiepijimo nuo užkrečiamųjų ligų apmokėjimo bedarbiams sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

9. Apgyvendinimo išlaidos negali viršyti daugiau kaip 15 procentų Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos bazinės socialinės išmokos dydžio už vieną parą ir ne daugiau kaip 35 procentų bazinės socialinės išmokos dydžio, kai mokymosi metu apgyvendinamas neįgalusis, turintis sunkią judėjimo negalią. Kompensuojamos kelionės išlaidos į profesinio mokymo vietą ir atgal apskaičiuojamos pagal atstumą nuo bedarbio gyvenamosios vietos iki artimiausio profesinio mokymo teikėjo, vykdančio profesinį mokymą pagal pasirinktą profesinio mokymo programą.

10. Bedarbių profesinis mokymas pagal šio straipsnio nuostatas pakartotinai gali būti organizuojamas ne anksčiau kaip po 3 metų baigus profesinio mokymo programą ir įgijus kvalifikaciją, ne anksčiau kaip po 1 metų įgijus kompetenciją, išskyrus atvejus, kai dėl sveikatos būklės asmuo negali dirbti pagal įgytą kvalifikaciją ir (ar) kompetenciją arba kai asmuo neturi teisės dirbti pagal įgytą kompetenciją neturėdamas teisės aktuose nurodyto kvalifikacijos pažymėjimo.

11. Teritorinei darbo biržai privalo atlyginti:

1) bedarbis, be svarbių priežasčių nevykdantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sutarčių įsipareigojimų, išskyrus įsipareigojimo nenutraukti darbo sutarties ne trumpiau nei 6 mėnesių laikotarpį arba vykdyti savarankišką veiklą ne mažiau kaip 15 dienų per mėnesį, ne trumpiau nei 6 mėnesius, ir darbdavys, be svarbių priežasčių nevykdantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytos trišalės sutarties įsipareigojimų, išskyrus įsipareigojimo be svarbių priežasčių nenutraukti darbo sutarties 6 mėnesius, – visas jos patirtas šio straipsnio 13 dalyje nurodytas išlaidas;

2) bedarbis, be svarbių priežasčių nevykdantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sutarčių įsipareigojimo nenutraukti darbo sutarties ne trumpiau nei 6 mėnesių laikotarpį arba vykdyti savarankišką veiklą ne mažiau kaip 15 dienų per mėnesį, ne trumpiau nei 6 mėnesius, ir darbdavys, be svarbių priežasčių nevykdantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytos trišalės sutarties įsipareigojimo be svarbių priežasčių nenutraukti darbo sutarties 6 mėnesius, – išlaidas, kurių atlyginimo dydis mažinamas proporcingas išdirbtam laikotarpiui.

12. Teritorinei darbo biržai jos patirtų šio straipsnio 13 dalyje nurodytų išlaidų neturi gražinti bedarbiai, be svarbių priežasčių nevykdantys šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sutarčių įsipareigojimų ir pirmą kartą įgyjantys kompetenciją ir (ar) kvalifikaciją.

13. Atlyginamos šios su profesiniu mokymu susijusios teritorinės darbo biržos patirtos išlaidos:

- 1) profesinio mokymo paslaugų;
- 2) mokymo stipendijos mokėjimo;
- 3) kelionės į profesinio mokymo vietą ir atgal;
- 4) apgyvendinimo;
- 5) privalomojo sveikatos tikrinimo ir skiepijimo nuo užkrečiamųjų ligų.

14. Šio straipsnio 13 dalyje nurodytos išlaidos, kurių šio straipsnio 1 dalyje nurodytas sutartis sudariusios šalys sutartyse nustatytais terminais neatlygino teritorinei darbo biržai, išieškomos įstatymų nustatyta tvarka.

15. Šio straipsnio 11 dalyje nurodytas svarbias priežastis nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

38 straipsnis. Įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį

1. Įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį gali būti organizuojamas asmenims, kurie dalyvauja profesiniame mokyme taikant pameistrystės formą, kai asmens praktinis mokymas yra organizuojamas darbo vietoje, o teorinis mokymas – profesinio mokymo įstaigoje šio įstatymo 37 straipsnyje nustatyta tvarka.

2. Dalyvauti įdarbinimo pagal pameistrystės darbo sutartį priemonėje teritorinės darbo biržos gali siųsti asmenis, nurodytus šio įstatymo 25 straipsnyje.

3. Darbdaviams, vykdančioms profesinį mokymą pagal pameistrystės formą ir nurodytiems šio straipsnio 1 dalyje, kurie pagal pameistrystės darbo sutartį įdarbino teritorinės darbo biržos siųstus asmenis, jų rašytiniu prašymu kompensuojama 40 procentų darbo užmokesčio, nurodyto įdarbinto pagal pameistrystės darbo sutartį asmens darbo sutartyje dalies, neviršijančios 1 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, ir nuo šios darbo užmokesčio dalies apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų dalis. Jeigu įdarbinto pagal pameistrystės darbo sutartį asmens darbo sutartis sudaryta ne visam darbo laikui arba jis dirbo ne visą mėnesio darbo laiką, kompensuojamas dydis skaičiuojamas už faktiškai dirbtą laiką pagal apskaičiuotą ar darbo sutartyje nustatytą valandinį atlygį, neviršijantį 1 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinto minimaliojo valandinio atlygio dydžio.

4. Pameistrystės darbo sutarties sudarymo tvarką ir ypatumus nustato Lietuvos Respublikos darbo kodeksas ir Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas bei jo įgyvendinamieji teisės aktai.

39 straipsnis. Stažuotė

1. Stažuotė, kaip neatlygintinas darbo praktikos laikotarpis, skirtas asmens darbiniam įgūdžiams ar profesinei kvalifikacijai kelti, atstatyti ar tobulinti, gali būti organizuojama asmenims, kurie turi atitinkamą profesinę kvalifikaciją arba neformaliu būdu įgytą kompetenciją, tačiau ne mažiau kaip 6 mėnesius iš eilės nedirbo pagal šią turimą profesinę kvalifikaciją ar neformaliu būdu įgytą kompetenciją.

2. Stažuotė organizuojama teritorinės darbo biržos siųstiems asmenims, nurodytiems šio įstatymo 25 straipsnyje ir turintiems formaliosios kvalifikacijos įgijimą ar neformaliu būdu įgytų kompetencijų pripažinimą įrodančius dokumentus, atsižvelgiant į šio straipsnio 1 dalyje nurodytus kriterijus.

3. Stažuotės trukmė, tikslas ir kitos stažuotės sąlygos nustatomos trišalėje stažuotės sutartyje, sudaromoje tarp teritorinės darbo biržos, stažuotę organizuojančios įmonės ir asmens, pasiūsto į stažuotę, tačiau ne ilgiau kaip iki 6 mėnesių. Stažuotės laikotarpiui į stažuotę pasiūstam asmeniui turi būti užtikrintas stažavimasis ne mažiau kaip 20 valandų, bet ne daugiau kaip 40 valandų per savaitę.

4. Bedarbiams per visą stažuotės laikotarpį kartą per mėnesį mokama stipendija. Stipendijos dydis tuo atveju, kai bedarbiui priklauso nedarbo socialinio draudimo išmoka, yra lygus nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžiui. Nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžio stipendija apskaičiuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymu. Pasibaigus nedarbo socialinio draudimo išmokos mokėjimo terminui likusį stažuotės laikotarpį arba, kai bedarbiui nepriklauso nedarbo socialinio draudimo išmoka, – visą stažuotės laikotarpį, bedarbiui mokama 0,5 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio stipendija.

5. Stažuotę organizuojanti įmonė privalo teritorinei darbo biržai išduoti pažymą apie stažuotės trukmę ir stažuotės rezultatų įvertinimą. Tokią pat pažymą stažuotę baigusiam asmeniui stažuotę organizuojanti įmonė ar įstaiga privalo išduoti tik esant rašytiniam šio asmens prašymui.

40 straipsnis. Parama judumui

1. Paramos judumui tikslas – kompensuoti dėl būtinumo keliauti į darbo vietą ar į teritorinės darbo biržos organizuojamus konsultavimo grupės užsiėmimus atsiradusias išlaidas:

- 1) bedarbiui, įsidarbinus į laisvą darbo vietą;
- 2) dėl asmens dalyvavimo remiamo įdarbinimo priemonėse;
- 3) bedarbiui įsidarbinus pagal pameistrystės darbo sutartį;

4) dėl bedarbio dalyvavimo jo individualiame užimtumo veiklos plane numatytuose konsultavimo grupėms užsiėmimuose.

2. Asmens išlaidos, atsiradusios dėl būtinumo keliauti į darbo vietą, kompensuojamos jo dalyvavimo remiamo įdarbinimo priemonėje arba įsidarbinus pagal pameistrystės darbo sutartį laikotarpiu, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius nuo dalyvavimo remiamo įdarbinimo priemonėje arba įsidarbinus pagal pameistrystės darbo sutartį pradžios, o įsidarbinus į laisvą darbo vietą – ne ilgiau kaip 3 mėnesius nuo darbo pradžios.

3. Paramos judumui dydis sudaro 33 procentus Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, jeigu asmens darbo užmokestis neviršija 1 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, arba 25 procentus Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, jeigu asmens darbo užmokestis viršija 1 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydį, bet neviršija Lietuvos statistikos departamento paskelbto šalies ūkio darbuotojų vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio. Jeigu asmens darbo užmokestis viršija Lietuvos statistikos departamento paskelbtą šalies ūkio darbuotojų vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydį, parama judumui tokiam asmeniui neskiriama.

4. Kelionės išlaidų kompensacijos bedarbiui, dalyvaujančiam jo individualiame užimtumo veiklos plane numatytuose konsultavimo grupėms užsiėmimuose, dydis nustatomas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, atsižvelgiant į atstumą nuo gyvenamosios vietos iki teritorinės darbo biržos ir transporto priemonės rūšį.

41 straipsnis. Remiamasis įdarbinimas

1. Remiamojo įdarbinimo priemonės:

- 1) įdarbinimas subsidijuojant;
- 2) darbo įgūdžių įgijimo rėmimas;
- 3) įdarbinimas pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus.

2. Įgyvendinant šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytas priemones, darbdaviams, įdarbinusiems teritorinės darbo biržos siūstus asmenis, mokama subsidija darbo užmokesčiui, nurodytam įdarbinto asmens darbo sutartyje, ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotoms draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokoms iš dalies kompensuoti (toliau – subsidija darbo užmokesčiui). Jeigu įdarbinto asmens darbo sutartis sudaryta ne visam darbo laikui arba jis dirbo ne visą mėnesio darbo laiką, subsidijos darbo užmokesčiui dydis skaičiuojamas už faktiškai dirbtą laiką pagal apskaičiuotą ar darbo sutartyje nustatytą valandinį atlygį. Subsidijos darbo užmokesčiui dydis negali viršyti 2 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių. Subsidijos darbo užmokesčiui dydis, kai įdarbinami šio įstatymo 25 straipsnyje nurodyti asmenys, apskaičiuojamas procentais nuo įdarbinto asmens darbo užmokesčio ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų lėšų:

- 1) 75 procentai apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte;
- 2) 60 procentų apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 2 punkte;
- 3) 50 procentų apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 3–9 punktuose.

3. Asmeniui vienu metu gali būti taikoma tik viena iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų remiamojo įdarbinimo priemonių. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos remiamojo įdarbinimo priemonės taip pat gali būti derinamos su bedarbių profesiniu mokymu. Šio straipsnio 1 dalies 2 punkte numatyta remiamojo įdarbinimo priemonė gali būti skiriama tik asmenims, vykdantiems arba baigusiems šio įstatymo 37 straipsnyje nustatytą profesinį mokymą, ir asmenims, nurodytiems šio įstatymo 25 straipsnio 9 punkte.

4. Darbdaviai, kurie, baigus įgyvendinti šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytas remiamojo įdarbinimo priemonės ir mokėti subsidiją darbo užmokesčiui arba kuriems subsidijos mokėjimas buvo nutrauktas šio straipsnio 5 dalies 2 ir 4 punktuose nurodytais atvejais, per 6 mėnesius atleido bent vieną iš teritorinės darbo biržos siūstų asmenų, išskyrus asmenis, atleistus Lietuvos Respublikos darbo kodekso 54, 55, 57 ir 59 straipsniuose nustatytais atleidimo pagrindais arba darbo sutarčiai pasibaigus tais atvejais, kai subsidijos darbo užmokesčiui mokėjimas buvo nutrauktas šio straipsnio 5 dalies 5 punkto pagrindu, ar darbo sutarčiai pasibaigus dėl darbuotojo mirties, pakartotinai dalyvauti remiamojo įdarbinimo priemonėse gali ne anksčiau kaip po 12 mėnesių baigus mokėti subsidiją darbo užmokesčiui įgyvendinant ankstesnę priemonę.

5. Subsidijos darbo užmokesčiui mokėjimas nutraukiamas:

- 1) pasibaigus subsidijos darbo užmokesčiui mokėjimo terminui, nustatytam remiamojo įdarbinimo įgyvendinimo sutartyse;
- 2) pasibaigus darbo sutarčiai, sudarytai įgyvendinant remiamojo įdarbinimo priemonės;
- 3) įdarbintam asmeniui sulaukus senatvės pensijos amžiaus;
- 4) darbdaviui neišmokėjęs viso įdarbintam asmeniui priklausančio darbo užmokesčio darbo sutartyje nustatytais sąlygomis ir terminais ilgiau kaip 7 dienas;
- 5) įdarbintam asmeniui pradėjus dirbti pagal kitą darbo sutartį arba kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindų ar pradėjus dirbti savarankiškai;
- 6) įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą subsidijos gavėjui arba kreditorių susirinkimui priėmus nutarimą bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka; įregistravus likviduojamos įmonės statusą Juridinių asmenų registre;
- 7) įdarbintam asmeniui suteikus ilgesnes kaip 30 kalendorinių dienų tikslines atostogas.

42 straipsnis. Įdarbinimas subsidijuojant

1. Įdarbinimas subsidijuojant, kurio tikslas yra įdarbinti teritorinės darbo biržos siūstą asmenį negrąžintinai kompensuojant darbdaviui dalį šio asmens darbo užmokesčio išlaidų, organizuojamas siekiant:

- 1) šio įstatymo 25 straipsnio 3–9 punktuose nurodytiems bedarbiams padėti įsitvirtinti darbo rinkoje arba įsidarbinti;
- 2) šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte nurodytiems asmenims, registruotiems teritorinėje darbo biržoje nedarbingais, ir šio įstatymo 25 straipsnio 2 punkte nurodytiems bedarbiams sudaryti specialias sąlygas išlikti darbo rinkoje.

2. Subsidijos darbo užmokesčiui, mokamos darbdaviams įdarbinant šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, dydis apskaičiuojamas vadovaujantis šio įstatymo 41 straipsnio 2 dalies nuostatomis.

3. Subsidija darbo užmokesčiui mokama:

- 1) iki 6 mėnesių, kai darbo sutartis sudaroma su asmenimis, nurodytais šio įstatymo 25 straipsnio 3–9 punktuose;
- 2) iki 24 mėnesių, kai darbo sutartis sudaroma su asmenimis, nurodytais šio įstatymo 25 straipsnio 2 punkte;
- 3) neterminuotai per visą darbo laikotarpį, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte.

43 straipsnis. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas

1. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas organizuojamas tiesiogiai darbo vietoje trūkstamiems darbo įgūdžiams įgyti šio įstatymo 41 straipsnio 3 dalyje nurodytiems asmenims.

2. Subsidijos darbo užmokesčiui, mokamos darbdaviams, organizuojantiems darbo įgūdžių įgijimo rėmimą ir įdarbinantiems šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, dydis apskaičiuojamas vadovaujantis šio įstatymo 41 straipsnio 2 dalies nuostatomis.

3. Darbo įgūdžių įgijimo remiama trukmė – iki 12 mėnesių.

4. Kai darbdavio paskirti atsakingi asmenys darbo įgūdžių įgijimui organizuoti skiria daugiau kaip 20 procentų savo darbo laiko, darbdaviams gali būti iš dalies kompensuojamos darbo įgūdžių įgijimo tiesiogiai darbo vietoje organizavimo išlaidos, kurios sudaro:

1) ne daugiau kaip 20 procentų visos mokamos subsidijos darbo užmokesčiui už įdarbintus šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, jei darbdavio paskirti atsakingi asmenys yra vyresni kaip 50 metų darbuotojai;

2) ne daugiau kaip 10 procentų visos mokamos subsidijos darbo užmokesčiui už įdarbintus asmenis kitais atvejais, negu nurodyti šios dalies 1 punkte.

44 straipsnis. Įdarbinimas pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus

1. Teritorinė darbo birža gali siųsti bedarbius dirbti pagal darbo sutartis šio straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka pripažintose gyventojams paslaugas teikiančiose įmonėse darbu pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus, siekiant padėti bedarbiams įsitvirtinti darbo rinkoje ir dirbti.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu pagrindu sudarytoje darbo sutartyje gali būti sulygta dėl ne viso darbo laiko ir išbandymo laikotarpio siekiant nustatyti, ar darbuotojas tinka sulygiam darbu.

3. Pripažinta gyventojams paslaugas teikianti įmonė yra juridinis asmuo, nepriklausomai nuo jo teisinės formos, kuris teikia paslaugas gyventojams, kurio veikla apima namų ūkio paslaugų teikimą gyventojams, įdarbinęs ne mažiau kaip vieną, o kai įmonėje dirba daugiau kaip 5 darbuotojai – ne mažiau kaip du šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, ir kuris yra įrašytas į Pripažintų gyventojams paslaugas teikiančių pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus įmonių sąrašą, kurį tvarko ir skelbia Lietuvos darbo birža.

4. Pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus gali būti teikiamos tik namų ūkio paslaugos, kurių sąrašą nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

5. Gyventojas, įsigydamas išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitą, apmoka 1/3 išankstinio apmokėjimo paslaugų kvito vertės, o likusią išankstinio apmokėjimo paslaugų kvito vertės dalį teritorinė darbo birža apmoka iš Užimtumo fondo, valstybės biudžeto lėšų ar Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų.

6. Pagal vieną išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitą suteikiama vienos valandos trukmės paslauga, kuri turi būti nurodoma išankstinio apmokėjimo paslaugų kvite, o vieno išankstinio apmokėjimo paslaugų kvito vertė, neatsižvelgiant į gyventojui teikiamų namų ūkio paslaugų rūšį, yra lygi išankstinio apmokėjimo paslaugų kvito išdavimo dieną galiojančiam vienos darbo valandos minimaliam valandiniam atlygiui, kurio dydį tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė, pridėdant nuo šio dydžio darbdavių mokėtinas valstybinio socialinio draudimo įmokas ir įmokas į Garantinį fondą.

7. Išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitų įsigijimo tvarką, apmokėjimo už pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus suteiktas paslaugas pripažintoms gyventojams paslaugas teikiančioms įmonėms tvarką bei juridinio asmens įrašymo į Pripažintų gyventojams paslaugas teikiančių pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus įmonių sąrašą, išbraukimo iš jo ir šio sąrašo skelbimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

45 straipsnis. Parama darbo vietoms steigti

1. Darbo vietoms steigti yra teikiama parama:

- 1) darbo vietų steigimo (pritaikymo) subsidijavimas;
- 2) vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas;
- 3) savarankiško užimtumo rėmimas.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta parama teikiama darbdaviams šio įstatymo 46, 47 ir 48 straipsniuose nurodytais atvejais ir nustatyta tvarka, mokant darbdaviams subsidiją darbo vietoms steigti (pritaikyti). Subsidijos darbo vietoms steigti (pritaikyti) dydis vienai darbo vietai negali

viršyti 40 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių sumos. Šis dydis taikomas tais atvejais, kai numatoma įsteigti darbo vietas ir įdarbinti šio įstatymo 46, 47 ir 48 straipsniuose nurodytus asmenis, nustatant jiems Lietuvos Respublikos darbo kodekso 110 straipsnio 3 arba 4 dalyje numatytą savaitės darbo laiko trukmę. Darbdaviai privalo apmokėti ne mažiau kaip 35 procentus, išskyrus atvejus, kai įdarbinami neįgalieji (už kiekvieną neįgalų darbuotoją, kuriam nustatytas sunkus neįgalumo lygis ar neviršijantis 25 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. – I grupės invalidą), – 20 procentų; už neįgalų darbuotoją, kuriam nustatytas vidutinis neįgalumo lygis ar 30–40 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. – II grupės invalidą), – 30 procentų), darbo vietoms įsteigti (pritaikyti) reikalingų išlaidų ir įsteigtą (pritaikytą) darbo vietą išlaikyti ne mažiau kaip 36 mėnesius nuo teritorinių darbo biržų siųstų asmenų įdarbinimo. Darbdavys savo sprendimu gali nustatyti didesnę, negu nurodyta šioje dalyje, nuosavų lėšų dalį, skiriamą darbo vietoms įsteigti (pritaikyti) reikalingoms išlaidoms apmokėti. Numatant įsteigti darbo vietas ir įdarbinti šio įstatymo 46, 47 ir 48 straipsniuose nurodytus asmenis nustatant jiems ne visą darbo dieną arba ne visą darbo savaitę, kaip tai nurodyta Lietuvos Respublikos darbo kodekso 39 straipsnyje, išskyrus šio įstatymo 25 straipsnio 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų asmenų, kurie dėl sveikatos būklės gali dirbti ne visą darbo dieną ar ne visą darbo savaitę, įdarbinimo atvejus, subsidijos dydis mažinamas proporcingai, atsižvelgiant į numatomą dirbti darbo laiką (valandas).

3. Panaikinę įsteigtą (pritaikytą) darbo vietą, subsidijos gavėjai, išskyrus sau darbo vietas įsteigusių asmenų mirties atveju, turi teritorinei darbo biržai grąžinti:

1) visą subsidiją, kai darbo vieta panaikinama per 12 mėnesių laikotarpį nuo jos įsteigimo (pritaikymo) dienos;

2) 80 procentų subsidijos, kai darbo vieta panaikinama 13–24 mėnesį nuo jos įsteigimo (pritaikymo) dienos;

3) 50 procentų subsidijos, kai darbo vieta panaikinama 25–36 mėnesį nuo jos įsteigimo (pritaikymo) dienos.

4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytu darbo vietos panaikinimu laikomi atvejai, kai, nepraėjus 36 mėnesių laikotarpiui nuo darbo vietos įsteigimo dienos, atsiranda bent viena iš šių sąlygų:

1) darbo sutartis su įdarbintu asmeniu nutraukiama darbdavio iniciatyva, apie darbo sutarties nutraukimą raštu per 3 darbo dienas nepranešama teritorinei darbo biržai ir per 30 darbo dienų nuo darbo sutarties nutraukimo dienos į šią atsilaisvinusią darbo vietą nepriimamas nustatytus kvalifikacinius reikalavimus atitinkantis teritorinės darbo biržos siunčiamas asmuo;

2) įdarbinto asmens darbo vietoje prastova ne dėl darbuotojo kaltės tęsiasi ilgiau kaip 30 kalendorinių dienų iš eilės, taip pat jeigu jam darbo sutartyje nustatytomis sąlygomis ir terminais daugiau kaip du mėnesius iš eilės nemokamas visas jam priklausantis darbo užmokestis;

3) įdarbinto asmens darbo sutartyje keičiama darbovietė ar funkcijos be teritorinės darbo biržos sutikimo (šiuo atveju darbo vieta laikoma panaikinta nuo darbovietės ar funkcijų pakeitimo dienos);

4) neįgalusis ar darbingas asmuo iki 29 metų, pradėjęs savo verslą sau įsteigtoje darbo vietoje, ilgiau kaip šimtą dvidešimt dienų iš eilės arba daugiau kaip šimtą keturiasdešimt dienų per pastaruosius 12 mėnesių nevykdo veiklos;

5) įsiteisėja teismo nutartis iškelti bankroto bylą subsidijos gavėjui arba kreditorių susirinkimas priima nutarimą bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka ir dėl šios priežasties atleidžiami už subsidijos lėšas įsteigtose darbo vietose dirbę asmenys, o jeigu už subsidijos lėšas įsteigtos darbo vietos nebuvo užpildytos, darbo vieta laikoma panaikinta nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos arba kreditorių susirinkimui priėmus nutarimą bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka; kai priimamas sprendimas subsidijos gavėją likviduoti, darbo vieta laikoma panaikinta nuo likviduojamos įmonės statuso Juridinių asmenų registre įregistravimo dienos;

6) subsidijos gavėjas per 20 darbo dienų be pateisinamos priežasties neatsako į teritorinės darbo biržos raštu pateiktą kreipimąsi dėl informacijos, susijusios su darbo vietų steigimu, išlaikymu ar kontrole, pateikimo.

5. Subsidijos gavėjas privalo grąžinti teritorinei darbo biržai visą jam pervestą subsidiją, jeigu jis:

1) subsidiją panaudojo ne pagal paskirtį. Jeigu nustatoma, kad ne pagal paskirtį panaudota tik subsidijos dalis, privalo būti grąžinama ne pagal paskirtį panaudota subsidijos dalis;

2) neįsteigė (nepritaikė) darbo vietos iki vienos iš paramos darbo vietoms steigti priemonių įgyvendinimo ir finansavimo sutartyje nurodyto laikotarpio;

3) raštu praneša teritorinei darbo biržai apie atsisakymą vykdyti sutartinius įsipareigojimus arba jų nevykdo, jeigu prieš tai nors kartą jam buvo išsiųstas teritorinės darbo biržos įspėjimas apie sutartinių įsipareigojimų nevykdymą, išskyrus darbo vietos panaikinimo atvejų;

4) nevykdo šio straipsnio 6 ir 7 dalių reikalavimų;

5) nesudaro sąlygų teritorinei darbo biržai atlikti darbo vietos steigimo patikros vietoje ar, teritorinei darbo biržai pareikalavus, neteikia su sutarties vykdymu susijusios informacijos;

6) ilgalaikį turtą, kurį įsigijo pasinaudodamas subsidijomis, pardavė, dovanojo ar kitaip perleido, taip pat išvežė už Europos ekonominės erdvės valstybių teritorijos ribų, įkeitė ar kitaip per trejų metų laikotarpį nuo šio turto įsigijimo momento suvaržė teises į jį be Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos leidimo.

7) pateikė žinomai klaidingą informaciją apie tikslus ir išlaidas, kurioms buvo prašoma konkreti subsidija;

8) nuslėpė aplinkybes, svarbias priimant sprendimą skirti konkrečią subsidiją.

6. Subsidijos gavėjas privalo savo lėšomis apdrausti ilgalaikį materialųjį turtą, kuriam įsigyti, steigiant darbo vietą ar ją pritaikant, buvo naudota subsidija, maksimaliu turto atkuriamosios vertės draudimu nuo visų galimų rizikos atvejų, nuo kurių draudžia subsidijos gavėjo pasirinkta draudimo bendrovė, ne mažiau kaip 36 mėnesius nuo darbo vietos įsteigimo dienos naudos gavėju nurodydamas teritorinę darbo biržą, kiekvienais metais pateikdamas teritorinei darbo biržai draudimą įrodančius dokumentus.

7. Subsidijos gavėjas per 36 mėnesių laikotarpį nuo darbo vietos įsteigimo (pritaikymo) dienos be teritorinės darbo biržos sutikimo neturi teisės:

1) parduoti, įkeisti, išnuomoti ar kitaip perleisti įgytą turtą pagal gautą subsidiją darbo vietai steigti;

2) išvežti už Lietuvos Respublikos teritorijos ribų ilgalaikio materialiojo turto, kurį įsigijo steigdamas (pritaikdamas) darbo vietas;

3) keisti įdarbinto asmens darbo vietą ar darbo funkcijas, nustatyti ne visą darbo laiką arba ne visą darbo savaitę, kaip tai nurodyta Lietuvos Respublikos darbo kodekso 39 straipsnyje, jeigu to nebuvo numatęs paraiškoje subsidijai darbo vietai (-oms) steigti gauti, išskyrus šio įstatymo 25 straipsnio 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų asmenų, kurie dėl sveikatos būklės gali dirbti ne visą darbo dieną ar ne visą darbo savaitę, įdarbinimo atvejus.

8. Darbo vietai steigti (pritaikyti) ir asmeniui įdarbinti vienu metu gali būti taikomas tik vienas iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų paramos būdų. Darbdavys negali į už subsidijos darbo vietoms steigti lėšas įsteigtą (pritaikytą) darbo vietą įdarbinti asmens pagal remiamojo įdarbinimo priemonės.

9. Teritorinei darbo biržai nustačius, kad darbdavys pažeidė šio straipsnio 7 dalies nuostatas, toks darbdavys kreiptis dėl paramos gavimo iš naujo gali ne anksčiau kaip po 12 mėnesių nuo sprendimo dėl paramos nutraukimo priėmimo dienos.

10. Sprendimus dėl subsidijų grąžinimo priima teritorinė darbo birža. Jos sprendimai gali būti skundžiami teismui.

46 straipsnis. Darbo vietų steigimo subsidijavimas

Darbo vietų steigimo (pritaikymo) subsidijavimas organizuojamas:

- 1) šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte nurodytų asmenų, registruotų teritorinėje darbo biržoje nedarbingais, ir šio įstatymo 25 straipsnio 2 ir 3 punktuose nurodytų bedarbių neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas (pritaikant esamas prie neįgalųjų negalios) darbo vietas;
- 2) kai buvęs bedarbis, pradėjęs savo verslą ne vėliau kaip per 30 mėnesių nuo paskutinės registracijos teritorinėje darbo biržoje nutraukimo dienos, pirmą kartą darbo vietą steigia teritorinės darbo biržos siūstam bedarbiui įdarbinti.

47 straipsnis. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas

1. Naujų darbo vietų steigimo bedarbiams įdarbinti projektų, padedančių sutelkti vietos bendruomenės ir socialinių partnerių pastangas didinti atskirų savivaldybių (seniūnijų) gyventojų užimtumą (toliau – vietinių užimtumo iniciatyvų projektai), įgyvendinimas organizuojamas bedarbių neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas darbo vietas.
2. Parama darbo vietoms steigti, įgyvendinant vietinių užimtumo iniciatyvų projektus, teikiama smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams, nurodytiems Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme, ir įmonėms ar viešosioms įstaigoms, kuriose mažiau kaip pusę balsų dalininkų susirinkime turi valstybės, savivaldybių institucijos, taip pat įstaigos ir valstybės ar savivaldybių įmonės.
3. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai įgyvendinami Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytoje savivaldybių teritorijose ar jų dalyse, kuriose bedarbių dalis, skaičiuojant nuo darbingo amžiaus gyventojų, projektų įgyvendinimo laikotarpiu yra didesnė negu vidutiniškai šalyje, nedarbo pasekmėms švelninti.

48 straipsnis. Savarankiško užimtumo rėmimas

1. Savarankiško užimtumo rėmimas organizuojamas šio straipsnio 3 dalyje nurodytiems asmenims, siekiant paremti darbo vietų steigimą sau.
2. Savarankiško užimtumo rėmimas organizuojamas, kai asmenys darbo vietas steigia Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme apibrėžtose labai mažose įmonėse.
3. Subsidija darbo vietai steigti mokama, kai:
 - 1) darbo vietą sau pirmą kartą steigia šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte nurodyti asmenys, teritorinėje darbo biržoje registruoti nedarbingais, ir šio įstatymo 25 straipsnio 2 ir 8 punktuose nurodyti bedarbiai;
 - 2) darbo vietą sau pirmą kartą steigia asmuo, kurio atleidimo iš darbo pasekmėms švelninti naudojamos Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšos.
4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytiems asmenims subsidija darbo vietai steigti mokama šio įstatymo 45 straipsnio 2 dalyje nurodytomis sąlygomis ir tvarka, netaikant reikalavimo apmokėti ne mažiau kaip 35 procentus darbo vietoms steigti (pritaikyti prie neįgalųjų negalios) reikalingų lėšų.
5. Teritorinės darbo biržos darbo ieškantiems asmenims, siekiantiems savarankiško užimtumo, organizuoja verslo pradmenų mokymą.

49 straipsnis. Užimtumo didinimo programos

1. Užimtumui didinti gali būti rengiamos šios programos:
 - 1) nedarbo prevencijos;
 - 2) imigrantų, tautinių mažumų integravimo į darbo rinką;
 - 3) šio straipsnio 2 dalyje nurodytų asmenų užimtumo didinimo.

2. Šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytos užimtumo didinimo programos gali būti rengiamos asmenims, kurie yra:

1) rūpintiniai, kuriems iki pilnametystės buvo nustatyta rūpyba, kol jiems sukaks 25 metai;

2) nėščios moterys, vaiko motina (įmotė) arba tėvas (įtėvis), vaiko globėjas, rūpintojas ir asmenys, faktiškai auginantys vaiką (įvaikį) iki 8 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintą vaiku invalidu), ir asmenys, prižiūrintys sergančius ar neįgalius šeimos narius, kuriems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimu nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra;

3) grįžę iš laisvės atėmimo vietų, kai laisvės atėmimo laikotarpis buvo ilgesnis kaip 6 mėnesiai, jeigu jie kreipiasi į teritorinę darbo biržą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo grįžimo iš laisvės atėmimo vietų;

4) piniginės socialinės paramos gavėjai;

5) priklausomi nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigę psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, jeigu jie kreipiasi į teritorinę darbo biržą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programos baigimo;

6) prekybos žmonėmis aukos, baigusios psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, jeigu jie kreipiasi į teritorinę darbo biržą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programos baigimo;

7) grįžę į Lietuvą nuolat gyventi politiniai kaliniai ir tremtiniai bei jų šeimų nariai (sutuoktinis, vaikai (įvaikiai) iki 18 metų), jeigu jie kreipiasi į teritorinę darbo biržą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo grįžimo į Lietuvą nuolat gyventi dienos.

3. Sprendimą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų užimtumo rėmimo programų rengimo ir jų finansavimo, atsižvelgdamos į jų svarbą ir paskirtį, priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė, ministerijos ir kitos valstybės institucijos, savivaldybių institucijos ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos, konsultuodamosi su socialiniais partneriais, organizacijų ir vietos bendruomenių atstovais, atstovaujančiais darbo ieškančių asmenų grupių interesams. Užimtumo rėmimo programų rengimo ir jų finansavimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

SEPTINTASIS SKIRSNIS

UŽIMTUMO RĖMIMO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO IR DARBO RINKOS PASLAUGŲ TEIKIMO ORGANIZAVIMAS IR FINANSAVIMAS

50 straipsnis. Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo ir darbo rinkos paslaugų teikimo organizavimas ir kontrolė

1. Darbo rinkos paslaugos teikiamos ir užimtumo rėmimo priemonės įgyvendinamos šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, organizuodama darbo rinkos paslaugų teikimą ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą, nustato metinius veiklos tikslus ir uždavinius užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms, skiria lėšų nustatytiems tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti, kontroliuoja, kaip naudojamos šios lėšos.

3. Lietuvos darbo birža įgyvendina Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatytus metinius veiklos tikslus ir uždavinius, organizuodama teritorinių darbo biržų veiklą, kai šios teikia darbo rinkos paslaugas ir įgyvendina aktyvios darbo rinkos politikos priemones ar užimtumo didinimo programas, nustato teritorinėms darbo biržoms metinius veiklos tikslus ir uždavinius, skiria lėšų nustatytiems tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti, kontroliuoja, kaip naudojamos šios lėšos.

4. Teritorinės darbo biržos įgyvendina aktyvios darbo rinkos politikos priemones, sudarydamos su juridiniais ir fiziniais asmenimis šių priemonių įgyvendinimo sutartis, kurių

standartines sąlygas tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija. Kaip darbdaviai laikosi darbo sutarčių, sudarytų su teritorinės darbo biržos siūstais asmenimis, ir šių sutarčių atitikties įsipareigojimams, nustatytiems teritorinės darbo biržos ir darbdavių sudarytose sutartyse dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo, kontroliuoja Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinė darbo inspekcija).

5. Ministerijos ir valstybės institucijos šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatytą užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą numato strateginiuose ar metiniuose veiklos planuose.

51 straipsnis. Užimtumo rėmimo priemonių ir darbo rinkos paslaugų finansavimo šaltiniai

Darbo rinkos paslaugos ir užimtumo rėmimo priemonės finansuojamos iš Užimtumo fondo, valstybės ir savivaldybių biudžetų, Europos Sąjungos struktūrinių ir kitų fondų bei šaltinių. Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų naudojimo sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

52 straipsnis. Užimtumo fondas

1. Užimtumo fondas yra piniginės lėšos.
2. Užimtumo fondo lėšos naudojamos:
 - 1) šio įstatymo 35 straipsnyje nustatytoms aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms;
 - 2) bendriems Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir tarptautiniams užimtumo rėmimo projektams finansuoti;
 - 3) kompensacijai už nedarbo socialinio draudimo įmokų pervedimą.

53 straipsnis. Užimtumo fondo lėšos

1. Užimtumo fondo lėšas sudaro:
 - 1) nedarbo socialinio draudimo lėšos šio įstatymo nustatytoms aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti, kurių dydis tvirtinamas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu;
 - 2) užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų pajamos;
 - 3) valstybės biudžeto lėšos, kurių dydis tvirtinamas atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu;
 - 4) kitos lėšos.
2. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas lėšas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgalios institucijos nustatytais terminais ir tvarka perveda Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai Užimtumo fondui sudaryti.
3. Pasibaigus finansiniams metams, nepanaudotos Užimtumo fondo lėšos įtraukiamos į kitų metų Užimtumo fondo lėšų sąmatą, jeigu Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme nenustatyta kitaip.
4. Užimtumo fondo lėšos kaupiamos ir saugomos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sąskaitoje.
5. Šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas lėšas užimtumo politiką įgyvendinančios įstaigos perveda į Užimtumo fondo sąskaitą už praėjusį ketvirtį iki kito ketvirčio pirmo mėnesio 15 dienos.

54 straipsnis. Užimtumo fondo administravimas

1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija administruoja Užimtumo fondo lėšas ir viešai skelbia, kaip jos naudojamos.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija teikia Lietuvos Respublikos trišalei tarybai svarstyti Užimtumo fondo lėšų sąmatos projektą ir informaciją apie lėšų panaudojimą.

3. Lietuvos Respublikos trišalė taryba teikia pasiūlymus Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai dėl Užimtumo fondo lėšų sąmatos projekto ir lėšų panaudojimo.

4. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija tvirtina Užimtumo fondo lėšų sąmatą ir lėšų panaudojimo pagal šią sąmatą ataskaitą. Ji atsako už tinkamą šių lėšų paskirstymą.

5. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pagal patvirtintą Užimtumo fondo lėšų sąmatą perveda lėšas užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms.

6. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos pagal patvirtintas Užimtumo fondo lėšų sąmatas disponuoja iš Užimtumo fondo gautomis lėšomis ir kas ketvirtį teikia Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai veiklos ataskaitas ir gautų lėšų panaudojimo finansines ataskaitas.

7. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos atsako už tinkamą iš Užimtumo fondo gautų lėšų panaudojimą.

8. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija tvirtina Užimtumo fondo lėšų sąmatos sudarymo ir naudojimo taisykles.

55 straipsnis. Valstybės lėšų finansinė kontrolė

1. Šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nurodytoms darbo rinkos paslaugoms ir 2 dalyje nurodytoms užimtumo rėmimo priemonėms, finansuoti ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti ir jų plėtrai finansuoti skirtų valstybės lėšų (Užimtumo fondo, valstybės biudžeto ir kitų šaltinių) finansinę kontrolę atlieka Valstybės kontrolė ir kitos teisės aktų nustatyta tvarka įgaliotos valstybės institucijos.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ne vėliau kaip per 4 mėnesius, pasibaigus finansiniams metams, viešai skelbia informaciją apie valstybės lėšų panaudojimą, nurodydama šių lėšų panaudojimą atskiroms aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms ir užimtumo rėmimo programoms įgyvendinti, nedarbo socialinio draudimo išmokoms mokėti, užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti ir darbo rinkos paslaugoms teikti.

IV SKYRIUS

NELEGALUS DARBAS, NEDEKLARUOTAS DARBAS, NEDEKLARUOTA SAVARANKIŠKA VEIKLA IR UŽSIENIEČIŲ ĮDARBINIMO TVARKOS PAŽEIDIMAI

56 straipsnis. Institucijos, vykdančios nelegalaus darbo, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos individualios veiklos kontrolę

Nelegalaus darbo, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos individualios veiklos prevenciją vykdo, patikrinimus, grindžiamus rizikos vertinimu, atlieka Valstybinė darbo inspekcija, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Valstybinė mokesčių inspekcija), Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos ir policija, vadovaudamosi jų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais.

57 straipsnis. Nelegalus darbas ir atsakomybė už jį

1. Nelegaliu darbu laikomos fizinio asmens (darbuotojo) pavaldžiai kitam asmeniui (darbdaviui) ir jo naudai atlygintinai atliekamos darbinės funkcijos, kai:

1) darbdavys nustatyta tvarka nesudaro darbo sutarties raštu arba nepraneša Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinei įstaigai mažiausiai prieš vieną valandą iki darbo pradžios apie darbuotojo priėmimą į darbą;

2) dirba asmuo, kuris nėra Europos Sąjungos pilietis, kaip nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 20 straipsnio 1 dalyje, ir nėra asmuo, kuris pagal Europos Sąjungos teisės aktus naudojasi judėjimo laisve (toliau – trečiosios šalies pilietis), įdarbintas nesilaikant jam norminių teisės aktų nustatytos įdarbinimo tvarkos.

2. Darbdavys nelaikomas pažeidusiu šio straipsnio 1 dalies 2 punktą, jei, įdarbindamas trečiosios šalies pilietį, įvykdo šias sąlygas:

1) ne vėliau kaip prieš vieną darbo dieną iki numatytos darbo sutarties sudarymo dienos yra gautas leidimas gyventi Lietuvos Respublikoje ar kitas dokumentas, suteikiantis teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje, ir leidimas dirbti Lietuvos Respublikoje;

2) darbo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu saugoja šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytų dokumentų kopijas ir pateikia jas Valstybinės darbo inspekcijos, Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) ar kitos šio įstatymo 56 straipsnyje nurodytos institucijos reikalavimu;

3) per tris darbo dienas nuo darbo sutarties sudarymo dienos raštu praneša Valstybinei darbo inspekcijai jos nustatyta tvarka apie trečiosios šalies piliečio darbo pradžią.

3. Šio straipsnio 2 dalies nuostatos netaikomos, kai darbdavys žinojo, kad leidimas gyventi Lietuvos Respublikoje ar kitas dokumentas, suteikiantis teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje, ir leidimas dirbti Lietuvos Respublikoje, buvo suklastotas.

4. Valstybinei darbo inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 56 straipsnyje paminėtų institucijų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatius, kad darbdavys padarė šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą pažeidimą, neatsižvelgiant į formalią nelegaliai dirbančio ir (ar) nelegalų darbą leidusio dirbti asmens veiklos išraišką, Valstybinė darbo inspekcija:

1) jei darbo santykiai nėra pasibaigę, įpareigoja darbdavį sudaryti su nelegaliai dirbusiu asmeniu darbo sutartį raštu ir pranešti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinei įstaigai apie darbo sutarties sudarymą ir darbuotojo priėmimą į darbą;

2) įpareigoja darbdavį sumokėti nelegaliai dirbusiam asmeniui sulygtą atlyginimą už darbą, išskyrus, kai šis atlyginimas buvo sumokėtas;

3) perduoda Valstybinei mokesčių inspekcijai ir Valstybinio socialinio draudimo fondo teritoriniam skyriui duomenis, kurių reikia, kad šios apskaičiuotų ir išieškotų darbdavio ir nelegaliai dirbusio asmens nesumokėtus gyventojų pajamų mokestį ir valstybinio socialinio draudimo įmokas, baudas ir delspinigius pagal šias įmokas ir mokesčius reglamentuojančių teisės aktų nuostatas nuo pajamų, kurias gavo arba turėjo gauti nelegaliai dirbęs asmuo;

4) šio įstatymo nustatyta tvarka skiria darbdaviui nuo 868 eurų iki 2 896 eurų baudą už kiekvieną nelegaliai dirbusį asmenį. Tokie patys veiksmai, padaryti darbdavio, jau bausto už šį pažeidimą per pastaruosius trejus metus, užtraukia darbdaviui nuo 2 896 eurų iki 5 792 eurų baudą už kiekvieną nelegaliai dirbantį asmenį.

5. Valstybinei darbo inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 56 straipsnyje paminėtų institucijų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatius, kad darbdavys padarė šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytą pažeidimą, neatsižvelgiant į formalią nelegaliai dirbančio ir (ar) nelegalų darbą leidusio dirbti asmens veiklos išraišką, Valstybinė darbo inspekcija:

1) įpareigoja darbdavį nutraukti darbo santykius su nelegaliai dirbančiu asmeniu per tris darbo dienas nuo sprendimo priėmimo;

2) įpareigoja darbdavį sumokėti nelegaliai dirbusiam asmeniui sulygtą atlyginimą už darbą, išskyrus, kai šis atlyginimas jau buvo sumokėtas;

3) perduoda Valstybinei mokesčių inspekcijai ir Valstybinio socialinio draudimo fondo teritoriniam skyriui duomenis, kurių reikia, kad šios apskaičiuotų ir išieškotų darbdavio ir nelegaliai dirbusio asmens nesumokėtus gyventojų pajamų mokestį ir valstybinio socialinio draudimo įmokas, baudas ir delspinigius pagal šias įmokas ir mokesčius reglamentuojančių teisės aktų nuostatas nuo pajamų, kurias gavo arba turėjo gauti nelegaliai dirbęs asmuo, išskyrus, jeigu gyventojų pajamų mokestis ir valstybinio socialinio draudimo įmokos buvo sumokėtos;

4) įpareigoja darbdavį sumokėti visas šioje dalyje numatytų sumų pervedimo į šalį, į kurią grįžo ar buvo sugrąžintas trečiosios šalies pilietis, išlaidas ir trečiosios šalies piliečio grąžinimo išlaidas;

5) šio įstatymo nustatyta tvarka skiria darbdaviui nuo 868 eurų iki 2 896 eurų baudą už kiekvieną nelegaliai dirbusį asmenį. Tokie patys veiksmai, padaryti darbdavio, jau bausto už šį pažeidimą per pastaruosius trejus metus, užtraukia darbdaviui nuo 2 896 eurų iki 5 792 eurų baudą už kiekvieną nelegaliai dirbusį asmenį;

6) perduoda informaciją apie nelegaliai dirbantį ar dirbusį asmenį Migracijos departamentui.

6. Be šio straipsnio 5 dalyje numatytų pasekmių, darbdaviams, padariusiems šio straipsnio 1 dalies 2 punkte numatytą pažeidimą, gali būti taikomi:

1) apribojimas dalyvauti viešuosiuose pirkimuose Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka;

2) teisės gauti subsidijas, išmokas ar kitą valstybės pagalbą, įskaitant Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą ir kitą paramą, išskyrus tiesioginę Europos Sąjungos paramą, atėmimas iki 5 metų Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka;

3) įpareigojimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka sugrąžinti tam tikrą dalį arba visas per 12 mėnesių laikotarpį iki nelegalaus darbo nustatymo suteiktų subsidijų, išmokų ar kitos valstybės pagalbos, įskaitant Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą ir kitą paramą, išskyrus tiesioginę Europos Sąjungos paramą, lėšas.

7. Jei darbdavys, nelegaliai įdarbinęs trečiosios šalies pilietį tam tikram darbui, yra subrangovas, tiesioginis jo rangovas yra subsidiariai atsakingas už šio straipsnio 5 dalies 2–5 punktuose nurodytų piniginių įpareigojimų įvykdymą, išskyrus, kai jis raštu subrangovo pareikalavo pateikti trečiųjų šalių piliečių įdarbinimo dokumentus, nurodytus šio straipsnio 2 dalyje, ir ėmėsi priemonių jų teisingumui patikrinti. Jei rangovas ar kiti subrangovai žinojo apie tai, kad darbdavys nelegaliai įdarbinęs trečiosios šalies pilietį, jie taip pat yra subsidiariai atsakingi už šio straipsnio 5 dalies 2–5 punktuose nurodytų piniginių įpareigojimų įvykdymą. Subsidiari rangovo ar kitų subrangovų atsakomybė reiškia tai, kad tiek Valstybinė darbo inspekcija, tiek nelegaliai dirbęs trečiosios šalies pilietis turi teisę nukreipti savo piniginių reikalavimą jiems ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo tos dienos, kada suėjo jų piniginių reikalavimo darbdaviui terminas, tačiau darbdavys jų piniginių reikalavimo nepatenkino arba patenkino ne visiškai.

8. Nelegaliai dirbęs asmenys turi teisę reikalauti jiems priklausančio nesumokėto darbo užmokesčio Lietuvos Respublikos darbo kodekso individualiems darbo ginčams dėl teisės nagrinėti nustatyta tvarka.

9. Šio straipsnio 4 dalies 2–3 punktuose ir 5 dalies 2–5 punktuose ir 8 dalyje nurodytais atvejais laikoma, kad nelegalaus darbo santykiai tęsiasi tris mėnesius iki nelegalaus darbo fakto nustatymo dienos, o darbuotojui mokama nelegalaus darbo fakto nustatymo dieną galiojanti Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga. Ši nuostata netaikoma tais atvejais, kai Valstybinė darbo inspekcija ar darbuotojas įrodo didesnio darbo užmokesčio mokėjimą arba darbdavys, pripažindamas nelegalų darbą, įrodo trumpesnį nelegalaus darbo laikotarpį.

10. Šio straipsnio 4 dalies 4 punkte ir 5 dalies 4 punkte nurodyta bauda skiriama, jei padaryta veika neužtraukia atsakomybės fiziniam ar juridiniam asmeniui pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksą ar Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą.

58 straipsnis. Užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimai ir atsakomybė už juos

1. Užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimais laikomi darbdavio, įdarbinusio trečiosios šalies pilietį, veiksmai, kai jis:

1) ne vėliau kaip prieš vieną darbo dieną iki numatytos darbo sutarties sudarymo dienos nepareikalauja iš trečiosios šalies piliečio pateikti galiojantį leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje ar kitą dokumentą, suteikiantį teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje, ir leidimą dirbti Lietuvos Respublikoje;

2) darbo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu nesaugo šio įstatymo 57 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytų dokumentų kopijų ir (ar) nepateikia jų Valstybinės darbo inspekcijos, Migracijos departamento ar kitos šio įstatymo 56 straipsnyje nurodytos institucijos reikalavimu;

3) per tris darbo dienas nuo darbo sutarties su trečiosios šalies piliečiu sudarymo ar nutraukimo dienos raštu nepraneša Valstybinei darbo inspekcijai jos nustatyta tvarka apie darbo pradžią ir pabaigą;

4) nevykdo kitų Lietuvos Respublikos įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ ir jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatytų pareigų, susijusių su užsieniečių įdarbinimu, su jais sudarytų darbo sutarčių vykdymu ar jų nutraukimu.

2. Valstybinei darbo inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 56 straipsnyje nurodytų institucijų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatius, kad darbdavys padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą pažeidimą, Valstybinė darbo inspekcija šio įstatymo nustatyta tvarka skiria darbdaviui nuo 200 eurų iki 400 eurų baudą už kiekvieną padarytą pažeidimą. Tokie patys veiksmai, padaryti darbdavio, jau bausto už šį pažeidimą per pastaruosius trejus metus, užtraukia darbdaviui nuo 400 eurų iki 800 eurų baudą už kiekvieną padarytą pažeidimą.

59 straipsnis. Nedeklaruotas darbas ir atsakomybė už jį

1. Nedeklaruotu darbu vadinamos fizinio asmens (darbuotojo) pavaldžiai kitam asmeniui (darbdaviui) ir jo naudai atlygintinai atliekamos darbinės funkcijos, kai Lietuvos Respublikos darbo kodekso nustatyta tvarka darbo laiko apskaitos dokumentuose nėra pažymėtas:

- 1) darbuotojo dirbtas viršvalandinis darbas;
- 2) darbuotojo poilsio dieną, švenčių dieną dirbtas darbas;
- 3) darbuotojo naktį dirbtas darbas;
- 4) neapskaitomas darbuotojo darbas, dirbtas pagal nenustatytos trukmės darbo sutartį.

2. Prievolę apskaityti šio straipsnio pirmoje dalyje nurodytą darbuotojo darbinės funkcijos atlikimą darbdavys privalo įvykdyti iki kitos darbo dienos darbovietėje pabaigos, išskyrus, kai darbuotojas laikinai, bet ne ilgiau kaip penkias darbo dienas dirba kitoje vietoje, negu yra darbovietė. Tokiu atveju, darbinės funkcijos atlikimas turi būti apskaitytas ne vėliau kaip kitą dieną po darbo funkcijos atlikimo kitoje vietoje pabaigos. Jei darbuotojas ilgiau kaip penkias darbo dienas dirba kitoje darbo vietoje, prievolė apskaityti darbuotojo darbo funkcijos atlikimą turi būti įvykdyta ne vėliau kaip praėjus savaitei nuo jos atlikimo.

3. Valstybinei darbo inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 56 straipsnyje paminėtų institucijų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatius, kad darbdavys padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą pažeidimą, Valstybinė darbo inspekcija:

1) įpareigoja darbdavį atkurti iškreipiamas ar slepiamas aplinkybes, dėl kurių buvo konstatuotas nedeklaruotas darbas;

2) skiria darbdaviams nuo 200 eurų iki 600 eurų baudas už kiekvieną pažeidimą. Tokie patys veiksmai, padaryti darbdavio, jau bausto už šį pažeidimą per pastaruosius trejus metus, užtraukia darbdaviui už kiekvieną nelegaliai dirbantį asmenį nuo 600 eurų iki 1 200 eurų baudą.

4. Darbuotojai, kurių atliktos darbinės funkcijos Lietuvos Respublikos darbo kodekso nustatyta tvarka darbo laiko apskaitos dokumentuose nebuvo pažymėtos, turi teisę reikalauti jiems nesumokėto darbo užmokesčio darbo ginčams dėl teisės nagrinėti Lietuvos Respublikos darbo kodekso nustatyta tvarka.

60 straipsnis. Nedeklaruota savarankiška veikla ir jos teisinės pasekmės

1. Nedeklaruota savarankiška veikla yra fizinio asmens veikla, kuri atitinka individualios veiklos požymius, tačiau asmuo ją vykdo:

1) neįsiregistravęs mokesčių įstatymų nustatyta tvarka;

2) nors ir įsiregistravęs mokesčių įstatymų nustatyta tvarka, tačiau nedeklaruodamas arba deklaruodamas mažesnes pajamas, nei faktiškai gavo iš tokios individualios veiklos.

2. Nedeklaruotą savarankišką veiklą vykdančias fizinis asmuo atsako teisės aktų nustatyta tvarka.

61 straipsnis. Baudos skyrimas

1. Šio įstatymo 57–59 straipsniuose numatytų pažeidimų bylas nagrinėja ir baudas skiria Valstybinė darbo inspekcija. Šie pažeidimai tiriami, pažeidimų protokolai surašomi ir bylos nagrinėjamos *mutatis mutandis* – vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso nuostatomis. Baudos skyrimas ginčijamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

2. Valstybinė darbo inspekcija, skirdama šio įstatymo 57–59 straipsniuose numatytą baudą, jos dydį nustato pagal baudos minimumo ir maksimumo vidurkį, atsižvelgdama į tai, ar yra darbdavio – juridinio asmens ar fizinio asmens – atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių. Jeigu yra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, baudos dydis mažinamas nuo vidurkio iki minimumo, o esant atsakomybę sunkinančių aplinkybių, baudos dydis didinamas nuo vidurkio iki maksimalaus dydžio. Kai yra atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių, bauda skiriama atsižvelgiant į jų kiekį ir reikšmingumą. Baudos dydžio mažinimas ar didinimas turi būti motyvuotas. Bauda išieškoma į valstybės biudžetą.

3. Atsakomybę lengvinančiomis aplinkybėmis laikoma tai, kad asmuo, padaręs pažeidimą, užkirto kelią žalingoms pažeidimo pasekmėms, iki pažeidimo tyrimo pradžios pažeidimą nutraukė, pripažino padaręs pažeidimą, padėjo įgaliotiems pareigūnams atlikti pažeidimo tyrimą, geranoriškai atlygino žalą, taip pat labai sunki juridinio asmens finansinė padėtis.

4. Atsakomybę sunkinančiomis aplinkybėmis laikoma tai, kad asmuo kliudė atlikti pažeidimo tyrimą, slėpė padarytą pažeidimą, tęsė pažeidimą, nepaisydamas šio įstatymo 56 straipsnyje nurodytų institucijų įgaliotų pareigūnų įpareigojimo nutraukti neteisėtus veiksmus.

5. Šio įstatymo 57–59 straipsniuose numatytos baudos gali būti skiriamos ne vėliau kaip per 3 metus nuo pažeidimo nustatymo dienos.

6. Baudos skyrimas ginčijamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

7. Baudos už nelegalų darbą, už nedeklaruotą darbą skyrimas ar neskylimas, baudos panaikinimas ar sumažinimas teismine tvarka nėra pagrindas atsisakyti apskaičiuoti ar išieškoti darbdavio ir nelegaliai ar nedeklaruotą darbą dirbusio nesumokėtus gyventojų pajamų mokestį ir valstybinio socialinio draudimo įmokas, baudas ir delspinigius pagal šias įmokas ir mokesčius reglamentuojančių teisės aktų nuostatas nuo pajamų, kurias gavo arba turėjo gauti nelegalų darbą ar nedeklaruotą darbą dirbęs asmuo. Sprendimas dėl gyventojų pajamų mokesčio ir valstybinio socialinio draudimo įmokų, baudų ir delspinigių apskaičiavimo ir išieškojimo gali būti skundžiamas įstatymų nustatyta tvarka.

V SKYRIUS

ATSAKOMYBĖ IR GINČŲ DĖL UŽIMTUMO RĖMIMO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO IR DARBO RINKOS PASLAUGŲ TEIKIMO NAGRINĖJIMAS

62 straipsnis. Atsakomybė

Nustačius, kad asmeniui buvo pritaikytos užimtumo rėmimo priemonės pagal neteisingai įformintus ar suklaidotus dokumentus arba dėl žinomai neteisingos informacijos pateikimo arba jos nepateikimo, asmens dalyvavimo užimtumo rėmimo priemonėse išlaidos, kurios buvo finansuotos šiame įstatyme nustatyta tvarka ir lėšomis, arba išlaidos, atsiradusios atlikus kitus neteisėtus veiksmus, įstatymų nustatyta tvarka išieškomos iš kaltų asmenų, išdavusių ar pateikusių šiuos dokumentus ar duomenis, ir kitų kaltų asmenų.

63 straipsnis. Ginčų nagrinėjimas

Ginčai dėl šio įstatymo taikymo nagrinėjami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

64 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio įstatymo 65 straipsnį, įsigalioja 2016 m. sausio 1 d.
2. Prašymams ar paraiškoms, pateiktoms iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos, taikomos pagal jų pateikimo dieną galiojusios Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo Nr. X-694 bei šį įstatymą įgyvendinančių teisės aktų nuostatos, taip pat sutartims, sudarytoms iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos, taikomos Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo Nr. X-694 bei šį įstatymą įgyvendinančių teisės aktų nuostatos, galiojusios sutarčių sudarymo metu.

65 straipsnis. Pasiūlymas Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2015 m. gruodžio 31 d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

66 straipsnis. Įstatymo pripažinimas netekusiu galiu

Pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymą Nr. X-694 su visais pakeitimais ir papildymais.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Lietuvos Respublikos
užimtumo įstatymo
priedas

ĮGYVENDINAMI EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI

1. 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai (OL 2009 L 168, p. 24).
2. 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyva 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos (OL 2009 L 155, p. 17).
3. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/98/EB dėl vienos rašymų išduoti vieną leidimą trečiųjų šalių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų bendrų teisių (OL 2011 L 343, p. 1).
4. 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/36/ES dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir buvimo tikslu dirbti sezoniniais darbuotojais sąlygų (OL 2014 L 94, p. 375).